

मेहता मराठी ग्रंथजगत

मे, २०२४
पृष्ठे ६८ | किंमत : रु. १५
वर्ष चौविसावे
अंक पाचवा

साहित्य पुरस्कारासाठी आवाहन

‘मेहता पब्लिशिंग हाऊस’चे संचालक श्री. सुनील मेहता यांच्या स्मृतिप्रीत्यर्थ सन २०२४ पासून ‘प्रकाशक सुनील मेहता साहित्य सृजन पुरस्कार’ देण्यास सुरुवात झाली. या पुरस्काराची घोषणा १० जानेवारी, २०२३ रोजी डॉ. किरण बेदी यांच्या उपस्थितीत करण्यात आली होती.

या पुरस्काराचे स्वरूप खालीलप्रमाणे असून साहित्य क्षेत्रात प्रथम प्रकाशनास प्रोत्साहनपर हा पुरस्कार दिला जाणार आहे.

‘प्रकाशक सुनील मेहता साहित्य सृजन पुरस्कार’

सर्वोत्कृष्ट
कादंबरी

₹ ३०,०००/-

सर्वोत्कृष्ट
कथासंग्रह

₹ २०,०००/-

पुरस्कारासाठी अर्ज करण्यासंदर्भात प्राथमिक नियम व अटी :

- १ जानेवारी, २०२४ ते ३० सप्टेंबर, २०२४ दरम्यान प्रकाशित झालेली लेखकाची पहिली कादंबरी किंवा कथासंग्रह या पुरस्कारासाठी ग्राह्य धरली जाईल.
- अर्ज स्वीकृतीची अंतिम तारीख : १ नोव्हेंबर, २०२४ पर्यंत
- पात्र इच्छुकांनी पुस्तकाची एक प्रत, संपूर्ण परिचय, संपूर्ण माहिती (नाव, पत्ता, संपर्क क्रमांक) आणि फोटो दिलेल्या पत्त्यावर पाठवावे.

या पुरस्काराची घोषणा जानेवारी २०२३ मध्ये केली गेली असून १२ जानेवारी, २०२५ रोजी श्री. सुनील मेहता यांच्या स्मृतिदिनी पुरस्काराचे वितरण केले जाणार आहे.

मेहता मराठी ग्रंथजगत

◆ मे २०२४

◆ वर्ष चौविसावे

◆ अंक पाचवा

संपादक

अखिल मेहता

संस्थापक संपादक

शंकर सारडा

संपादन साहाय्य

प्रतीक येतावडेकर

अंकाची किंमत १५ रु.

वर्गणी मनीऑर्डरने अथवा

ऑनलाइन पाठवावी.

प्रसिद्धी :

दरमहा ११ तारखेस

मांडणी-अक्षरजुळणी

मेहता

पब्लिशिंग

हाऊस

— अनुक्रमणिका —

संपादकीय	४
श्रद्धांजली	७
विशेष लेख :	
शिशुसाहित्य आणि शिक्षण	१०
बालसाहित्य आणि बरंच काही	२०
वितरकाच्या नजरेतून	२८
पुस्तकाच्या पानांतून	
एल्मर आणि विल्बर	३०
बुद्धिमान तेनालीराम	३६
परोपकारी बिरबल	३८
पुतळे जिवंत झाले आणि इतर कथा	४४
बंटूचा टिकटिक मित्र आणि इतर कथा	५०
अस्थी	५६
दिनविशेष	६२

संपादक-मुद्रक-प्रकाशक : अखिल मेहता,

१९४१ सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, बाजीराव रोड, टेलिफोन भवनसमोर, पुणे ४११ ०३०

फोन : ०२०-२४४७६९२४/२४४७५४६२ । E-mail : mmgi@mehtapublishinghouse.com

'मेहता मराठी ग्रंथजगत' हे मासिक मालक, मुद्रक व प्रकाशक अखिल सुनील मेहता यांनी जय गणेश ऑफसेट, २०/१डी/१अ, सोमवार पेठ, महाराजा लॉज मागे, पुणे- ४११०११ येथे छापून, १९४१ सदाशिव पेठ, पुणे - ४११०३० येथे प्रसिद्ध केले. संपादक - अखिल सुनील मेहता.

'Mehta Marathi Granth Jagat' monthly is owned, Printed & Published by Akhil Sunil Mehta, Printed at Jai Ganesh Offset, 20/1D/1A, Somvar Peth, Behind Maharaja Lodge, Pune - 411 011 & Published at 1941, Sadashiv Peth, Pune - 411 030. Editor - Akhil Sunil Mehta.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मे २०२४ । ३

संपादकीय

बालसाहित्य : एक दृष्टिक्षेप

मराठी साहित्यात प्रौढ लोकांसाठी जसे साहित्य उपलब्ध आहे त्याच प्रकारे बालवाचकांसाठी बालसाहित्य उपलब्ध आहे. बालसाहित्य म्हटलं की पंचतंत्र कथा, जातककथा, बिरबलाच्या चातुर्यकथा, तेनालीराम इ. नावं सहज आपल्या नजरेसमोर येतात. स्वातंत्र्यपूर्व काळात प्रकाशित झालेली पंचतंत्राची भाषांतरे ही त्यांची उत्तम उदाहरणे होत. बालसाहित्यात मौखिक वाङ्मयातून- देखील भर घातली गेलेली आपल्याला आढळून येते. आजी आपल्या नातवंडांना सुट्टीमध्ये गोष्टी सांगत असते. (आता हा प्रकार दुर्मिळ या सदरात मोडतो ही बाब अलाहिदा!) त्यातूनही अनेक मनोरंजनात्मक, बोधप्रद अशा कहाण्याच दिसून येतात. बालसाहित्यात चांदोबा, चंपक, किशोर इ. मासिकांचे योगदानही खूप मोठ्या प्रमाणात होते आणि आहे हे आपण पाहतो आहे. त्यापैकी किशोर व चंपक ही मासिके आजही प्रकाशित होऊन वितरित होताना दिसतात. कालौघात चांदोबा हे वाचकप्रिय मासिक बंद पडले; मात्र आजही त्याचे अंक जर कुठे मिळाले तर ते वाचताना आपण एका वेगळ्याच दुनियेत हरवून जातो, हा अनुभव प्रत्येक वाचकाला येईल

पंचतंत्र, जातककथा, विक्रम-वेताळ, बिरबल, तेनालीराम इत्यादी गोष्टी वाचून व ऐकून अनेक पिढ्यांचे मनोरंजन झाले. विशेष म्हणजे हे नायक व त्यांच्या गोष्टी आजही त्याच कुतूहलाने वाचल्या जातात यातच त्या साहित्यात असणारी ताकद आपल्याला समजून

येते. इतर साहित्यनिर्मिती करताना जी आव्हाने येत नसतील तेवढी बालसाहित्याची निर्मिती करताना येतात असे म्हटल्यास ते वावगे ठरणार नाही. बालवाचक नजरेसमोर ठेवून साहित्याची निर्मिती करणे हे तसे आव्हानात्मक असे काम आहे. बालवाचकाला पटेल आणि रुचेल असा आशय असणारे लिखाण करताना ते शब्दबंधाळ न होता सहजतेने कसे होईल याचे भान ठेवून साहित्यनिर्मिती करावी लागते. एखादी गोष्ट वाचकांसमोर उलगडत नेत असताना त्यातील उत्सुकता मनात निर्माण करत ते कथानक पुढे सरकत जाऊन अनपेक्षित कलाटणी देऊन त्याचा समारोप इत्यादी बाबींवर लक्ष ठेवून जर साहित्य निर्माण झाले तर ते वाचकप्रिय व प्रसिद्धी मिळवणारे या स्वरूपात मोडते. त्याच साहित्यातून एखादा संदेश द्यायचा असल्यास त्या आशयाचा संदेश देणारे कथानक वा गोष्ट यातूनही वाचकांच्या प्रबोधनाची एक उत्तम संधी इथे साधता येते.

मेहता पब्लिशिंग हाऊसच्या ग्रंथसूचीत बालसाहित्याचा वेगळा विभाग असलेला आपण पाहतो. रा. वा. शेवडे गुरुजी यांनी लिहिलेली चरित्र पुस्तके, अकबर-बिर्बल मालिकांचे भाग, फ्रँकलिन मालिका, पंचतंत्र, जातक कथा, तेनालीराम, त्याचबरोबरीने इतर भाषांतील बालसाहित्याचे अनुवाद आमच्या पुस्तक दालनात पाहता येतील. या बालसाहित्याची मागणी आजही आहे. त्याबरोबरीने या पुस्तकांच्या अनेक आवृत्त्याही आलेल्या आहेत. ज्ञानदा नाईक, राजीव तांबे, मंजूषा आमडेकर, फारूक काझी यांसारखे बालसाहित्याचे लेखन करणारे लेखकही आमच्या संस्थेशी जोडले गेलेले आहेत. सुधा मूर्ती व जेफ्री आर्चर यांनी लिहिलेल्या बालसाहित्याचे लीना सोहोनी यांनी केलेले अनुवाद अलीकडेच आम्ही प्रसिद्ध केले आहेत.

सुधा मूर्ती यांच्या 'गोपीची डायरी' या पुस्तकाची दुसरी आवृत्तीही अल्पावधीतच बाजारात आली. 'सुधा मूर्तीच्या बालकथा' हेही एक नवे पुस्तक आम्ही बालवाचकांसाठी प्रकाशित केले.

आमच्या बालसाहित्याच्या पुस्तकांना वेळोवेळी वेगवेगळ्या पुरस्कारांनी सन्मानित केले गेले आहे. त्यात फेडरेशन ऑफ इंडियन पब्लिशर्स, दिल्ली, अखिल भारतीय बालकुमार साहित्य संस्था व मराठी प्रकाशक

संघ, पुणे इत्यादी पुरस्कारांचा समावेश आहे.

मागील महिन्यात आमच्या प्रकाशन संस्थेच्या वतीने बालसाहित्याच्या एकूण अकरा पुस्तकांचे प्रकाशन करण्यात आले. या अकरा पुस्तकांत मोहम्मद उमर यांच्या 'A Trip to Zoo' या पुस्तकाचा अनुवाद 'सफर प्राणिसंग्रहालयाची', 'If...' या पुस्तकाचा अनुवाद, तसेच मूळ चायनिज भाषेतील चार अनुवादित पुस्तके, अनुक्रमे 'चंद्राला साद घालताना', 'छत्र्यांचं झाड', 'सूर्य कुठं गेला?', 'मला उडायचंय' ही पुस्तके त्यात होती. सोबत मंजूषा आमडेकर यांनी लिहिलेल्या अकबर-बिर्बल मालिकेतील भाग ८ ते १२ या पुस्तकांचा समावेशही यात होता. अकरा पुस्तके एकत्रित प्रकाशित करणे आणि तीही बालसाहित्याची ही बाब तशी अभिमानास्पदच; कारण बालसाहित्य हे आकर्षक स्वरूपात असते. त्यामुळेच त्याच्या निर्मितीचा खर्च आणि त्याला लागणारा वेळ पाहता ही गोष्ट आव्हानात्मक या स्वरूपात मोडणारीच. मराठीत इतर कोणी असा प्रयोग केला असेल हे ऐकिवात तरी नाही; मात्र हा प्रयोग आम्ही केला आणि तो यशस्वी झालाय, याचा एक प्रकाशक म्हणून आम्हाला अभिमान वाटतो.

संध्या मुलांच्या उन्हाळी सुट्टीचे दिवस सुरू आहेत. त्या निमित्ताने आमच्या बालवाचकांसाठी मे महिन्याचा अंक बालविशेषांक म्हणून प्रसिद्ध करत आहोत.

याचप्रमाणे नवनवे प्रकल्प घेऊन आम्ही येत राहू. त्याला तुम्हा वाचकांचा प्रतिसाद असतोच, तो वृद्धिंगत व्हावा हीच अपेक्षा!

आश्विन
मेहता

श्रद्धांजली

ज्येष्ठ साहित्यिक वसंत केशव पाटील यांचे २४ एप्रिल रोजी सांगली येथे दुःखद निधन झाले. हरिवंशराय बच्चन यांच्या 'दशद्वार ते सोपान' या आत्मचरित्राच्या मराठी अनुवादासाठी त्यांना १९९६ साली साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार मिळाला होता. मेहता पब्लिशिंग हाऊस प्रकाशित गुलजार पटकथा या प्रकल्पात अनुवादक म्हणून त्यांचा सहभाग होता.

मेहता पब्लिशिंग हाऊस तर्फे त्यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली.

मेहता मराठी ग्रंथजगत

नवनवीन पुस्तकांच्या अद्ययावत माहितीसाठी
आजच वर्गणीदार व्हा.

आमच्या छपील अंकाची वर्गणी

त्रैवार्षिक वर्गणी ४५० रुपये

पंचवार्षिक वर्गणी ६०० रुपये

डिजिटल अंकाची वर्गणी

त्रैवार्षिक वर्गणी ३०० रुपये

पंचवार्षिक वर्गणी ४०० रुपये

Available on

amazonkindle

Google Play
Books

Find us on:
facebook®

<https://www.facebook.com/mehtapublishinghouse>

मेहता पब्लिशिंग हाऊस

टी बुक क्लब

आजच व्हा सदस्य,
निम्न्या किंमतीत
मिळवा पुस्तकं

- * ₹ ५० भरून 'टी बुक क्लब'चे सदस्यत्व.
- * दरवर्षी सहा लोकप्रिय पुस्तकांचे अनुवाद निम्न्या किंमतीत
- * योजनेतील सहाही पुस्तके घेणे बंधनकारक

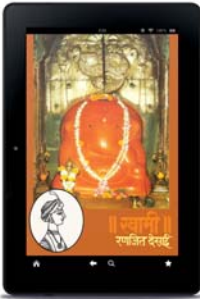
टी बुक क्लब योजनेतील 'क्लासिक्स'साठी खास सवलत!

₹ १०० भरून 'टी बुक क्लब' यादीतील कोणतीही ८ किंवा सर्व पुस्तके एकाचवेळी निम्न्या किंमतीत मिळवा. पोस्टेज खर्च अतिरिक्त.

फोन : (०२०) २४४७६९२४ 📞 ९४२०५९४६६५

सदस्यत्वासाठी ऑनलाइन लिंक -

www.mehtapublishinghouse.com/memberships.aspx

नाहीत स्कॅन केलेली पाने
किंवा नाहीत पीडीएफ्स...

मराठीत प्रथमच,

खरीखुरी **eBooks**

युजर फ्रेंडली, वाचायला सोपी, सोयीस्कर -
थेट तुमच्या कॉम्प्युटर, आयपॅड,
किंडल आणि ॲन्ड्रॉइड टॅब्लेटवर!

available on :

amazonkindle

Get it on
Apple Books

Google Play
Books

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मे २०२४ । ९

विशेष लेख

शिशुसाहित्य आणि शिक्षण

साहित्य या शब्दाचा अर्थ मी माझ्या सोयीने दोन प्रकारे घेतला आहे. एक, छापील साहित्य आणि दोन, मुलांच्या भवतालात, परिसरात सहजी उपलब्ध असणारं साहित्य; कारण या दोन्ही साहित्यांचा मुलांच्या शिकण्याशी जवळून संबंध आहे.

मुलांसाठी छापील साहित्याचा विचार करताना प्रथम त्यांच्या वयोगटाचा विचार करावा लागतो. शिशू गट म्हणजे ० ते ५ असं समजूया. इथेही सुमारे साडेतीन ते चार वर्षांपासून मुलांना थोडीफार अक्षरं ओळखू येऊ लागतात. वारंवार येणारे शब्द ते सवयीने ओळखून (साइट रीडिंग) वाचू शकतात. त्यामुळे या शिशू गटात आणखी एक उपगट तयार होतो, तो म्हणजे साडेतीन ते पाच वर्षांचा वयोगट.

शिशू गटातील पहिल्या गटासाठी म्हणजे शून्य ते साडेतीन वर्षांच्या मुलांसाठी दोन प्रकारची पुस्तके अभिप्रेत आहेत. एक Wordless Books. आणि दुसरी म्हणजे प्रत्येक पानावर सुमारे १५ टक्के चित्रं आणि केवळ पाच टक्के मजकूर असणारी पुस्तकं.

प्रथम एक गोष्ट समजून घेतली पाहिजे की, Wordless Book म्हणजे 'चित्रवाचनाची पुस्तके' नव्हे. चित्रवाचनाची

पुस्तके आणि Wordless Books या दोहोंत जरी संपूर्ण चित्रेच असली तरी या दोन्हींमध्ये जमीन-अस्मानाचा फरक आहे. तो आधी समजून घेऊया. चित्रवाचन पुस्तकात केवळ चित्रच आहेत आणि ती चित्रही मुलांना परिचित असणारी. त्यांच्या भवतालाशी निगडित. प्रत्येक चित्रात भरपूर क्रिया (action packed pictures) ज्यामुळे ही चित्रं दाखवून मुलांना खूपशा माहितीच्या असणाऱ्या गोष्टी दाखवता येतात. ही चित्रं दाखवून, कोण काय करत आहे? कुठे काय होत आहे? असे प्रश्न पालक किंवा शिक्षक विचारतात किंवा त्यांनी तसे विचारावेत अशी अपेक्षा असते. काही चित्रवाचनाच्या पुस्तकांसोबतच मुलांना कुठले प्रश्न विचारावेत याची एक सूचीही मिळते.

पण, Wordless Book मात्र वेगळीच आहेत. म्हणजे त्यात 'चित्रवाचन' तर आहेच; पण तरीही ती त्याही पलीकडे जाणारी आहेत; कारण या पुस्तकात मूलकेंद्री अत्यंत उत्कंठावर्धक, रंजक आणि सनसनाटी गोष्ट आहे. प्रत्येक पान उलटताना, 'आता काय होणार?' याचा थरार तर मुलं अनुभवतात; पण त्याच वेळी 'ओह! माय गॉड! सॉलिड आयडिया' असंही चीत्कारतात.

Aaron Becker याचं 'Journey' हे पुस्तक असं आहे. जगातल्या प्रत्येक मुलाला आपलं बालपण या पुस्तकात मिळतं आणि तेही शब्दांशिवाय. ही Wordless Book ची ताकद आहे.

या पुस्तकांचं आणखी एक वैशिष्ट्य म्हणजे, अद्भुत साहसकथा, विलक्षण चित्र, फॅन्टसीच्या जवळ जाणारी तरीही वास्तवाचं भान असणारी चित्रशैली आणि मांडणी यांचा सुंदर मिलाफ.

जर्नीच्या मुखपृष्ठावर New York Timesचा अभिप्राय आहे 'a masterpiece' आणि मलपृष्ठावरचे दोन अभिप्रायही तितकेच महत्वाचे आहेत. एक आहे, 'Captivating... for a wide range of ages. By the turn of a last page, children will immediately begin imagining the next adventure.' आणि दुसरा, 'An absolute must for all children.'

या Wordless Books चा मुख्य फायदा म्हणजे पुस्तक उघडताच मुलांची कल्पनाशक्ती चहू बाजूंनी सुसाट हुंदडू लागते आणि हेच नकळत होणारं शिक्षण आहे. मुलांनी जे पाहिलंच नाही आणि ज्याची कल्पनाही

केली नव्हती असं विश्व मुलांसमोर हळुवारपणे उलगाडत नेणं आणि पाहता-पाहता ते विश्व मुलाला आपलंच वाटणं, त्यात त्याने सहजी रमून जाणं. किंबहुना, त्या विश्वातीलच एक भाग होणं हे या पुस्तकाचं शक्तिस्थान आहे.

आपल्या इथे नॅशनल बुक ट्रस्टने प्रकाशित केलेली काही Wordless Books आहेत; पण ही पुस्तके सण, उत्सव, बागा, जत्रा, रस्ते, नदी, समुद्र, फुगे यातच अडकून पडली आहेत. हे दुय्यम दर्जाचं आहे, असं नव्हे. याची गरज आहेच. फक्त फरक इतकाच आहे की, यातली काही पुस्तके ही 'चित्रांचे अल्बम' आहेत तर काही पुस्तकांत एकामागोमाग येणारे प्रसंग आहेत; पण केवळ 'प्रसंग मालिका' म्हणजे गोष्ट नव्हे. ही पुस्तके मुलांना बहुविध पद्धतीने विचार करण्यासाठी उद्युक्त करत नाहीत किंवा मुलांनी कल्पनेतही न पाहिलेलं अचाट विश्व मुलांसमोर खुलं करत नाहीत. मुलांना गुंगवून आणि गुंतवून टाकत नाहीत. खरंतर ही पुस्तके चित्रवाचनाच्या पलीकडे जातच नाहीत; पण म्हणून 'चित्रवाचनाच्या पुस्तकांवर' मी टीका करतो आहे असा कृपया गैरसमज करून घेऊ नका. त्यांची गरज आहेच. मी फक्त आपल्या येथील Wordless Books आणि परदेशातील Wordless Books यातील फरक नोंदवत आहे.

दुसरा प्रकार म्हणजे प्रत्येक पानावर सुमारे १५ टक्के चित्रं आणि केवळ पाच टक्के मजकूर असणारी पुस्तकं. अशी पुस्तकं मराठीत तर फारच कमी आहेत. जी काही आहेत त्यात प्रकर्षाने जाणवणारी गोष्ट म्हणजे यात गोष्ट असली तरी मज्जा नाही. विलक्षण कल्पनांचा पट यातून उलगाडत नाही. यातील Fun Element हरवलं आहे. मुलांना सतत उपदेश करण्याचा वसा घेतलेल्या लेखकांमुळे हा गोंधळ झालेला आहे.

या वयोगटातील मुलांच्या मनात काही अजब प्रश्न असतात, असे प्रश्न जे, ते मोठ्या माणसांना विचारायला घाबरतात. उदा. सगळ्या झाडांची पानं वेगवेगळी का असतात? समुद्राचं पाणी खारट का असतं? मांजरं गाणी म्हणतात का? मगरी कशा हसतात? अशा प्रश्नांची टिंगल न करता, त्यांना मुलांच्याच गमतीशीर भाषेत मजेशीर उत्तरे देणाऱ्या गोष्टींची पुस्तके फारच कमी आहेत.

या वयोगटातील मुलांना वाहने आणि महाकाय वाहन प्रकार यात प्रचंड रस आहे. खेळण्यांच्या दुकानात गेलं तर हे सहजी लक्षात येईल.

उदा. टँकर, कंटेनर, ट्रक, जेसीबी, सिमेंट मशिनस, रोड रोलेर आणि इंजिन्स याचे फारच आकर्षण मुलांना आहे. आणि मग थोडं वय वाढल्यावर गाड्या, गाड्यांचे प्रकार आणि फास्ट जाणाऱ्या गाड्या.

मुख्य म्हणजे, हीच मुख्य पात्र असणारी आणि त्यांच्या अनुषंगाने उलगाडत जाणाऱ्या फॅन्टसी कथांची पुस्तके मराठीत बहुधा नसावीत असं मला वाटतं.

इथे शिकणं दोन पातळ्यांवर होत असतं. चित्रांतून परिचित गोष्टींचा आढावा घेत आणि अपरिचित विलक्षण गोष्टी समजून घेत.

याच वेळी मुलाला गोष्ट वाचून दाखवणारा आणि गोष्ट सांगणारा याची महत्त्वाची भूमिका सुरू होते. कारण, सांगणारा आणि ऐकणारा दोघंही एकमेकांकडून शिकत असतात. बोलून, प्रश्न विचारून, समजून घेऊन, तर्क करून, वाढणाऱ्या शब्दसंपत्तीचा उपयोग करत, नव्यानेच समजलेल्या संकल्पनांना, जाणिवांना आपलेच वेगळे शब्द जोडत शिकण्याची निरंतर प्रक्रिया सुरू होते.

पुस्तक हातात घेऊन मुलांना गोष्ट सांगत असताना, वाचून दाखवत असताना मुले चित्रं तर पाहतच असतात; पण अचानक त्यांच्या सभोवतालचा परिसर, आजूबाजूच्या वस्तू केवळ चित्ररूप नाही तर सजीव होऊ लागतात. यातही दोन पातळ्या आहेत. एक, वस्तूंमधील आपापसातलं बोलणं त्यांना ऐकू येऊ लागतं किंवा त्यांचा आणि वस्तूंचा संवाद सुरू होतो. उदा. 'तो पडदा बघ खुर्चीला ढकलतोय. ती उशी बघ माझ्याकडे कशी वेड्यासारखी बघतेय. टँकर म्हणाला, 'आज मी ट्रॅफिक जॅम करणार. कुणालाच पुढे सोडणार नाही.'

हाच क्षण महत्त्वाचा असतो. या वेळी मुलाचा आत्मसन्मान न दुखावता त्याच्या कल्पनाशक्तीला चालना मिळेल असे पूरक वातावरण तयार करावे लागते. मुलांच्या भन्नाट फॅन्टसीला वाव मिळेल असे प्रश्न त्यांना विचारावे लागतात.

पण, या ठिकाणी दोन अत्यंत महत्त्वाच्या गोष्टी लक्षात ठेवल्या पाहिजेत. एक म्हणजे आपण विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे आपण तर कदापि द्यायची नाहीतच; पण जर का त्याचे उत्तर मुलाला देता आले नाही तर प्रश्नाचा रोख बदलावा. सर्वांत महत्त्वाचे म्हणजे, मुलाला उत्तर देण्याची धाई तर

करायची नाहीच; पण तो जे काही उत्तर देईल किंवा न देईल त्याचे हसून स्वागतच करायचे आहे.

उदा. “पडदा आणि खुर्ची एकमेकांचे मित्र असतील का रे? उशी-प्रमाणे तुझ्याकडे आणखी कोण-कोण बघतं?”

या प्रश्नांनंतर त्याला पूरक अशी एक स्वतःचीच गंमत मुलाला सांगता येईल. उदा. जर का आपण त्याला सांगितलं की, “मी तुला माझी एक गंमत सांगतो हं. काल मी अजिबात लोळलो नाही; कारण उशीने माझं डोकं रात्रभर सावरून धरलं होतं.”

या वाक्यामुळे तुमच्याबद्दल मुलांच्या मनात विश्वास निर्माण होतो. मुले भावनिकदृष्ट्या जोडली जातात आणि शिशुसाहित्यातून शिकण्याची पहिली किल्ली इथे फिरते, ज्यातून अनेक कुलपे उघडतात.

वय वर्ष साडेतीन ते पाच या वयोगटातील मुलांसाठी लेखन हे एक मोठं आव्हानच असतं; कारण ज्या वयोगटातल्या मुलांसाठी लिहायचं आहे, त्या मुलाला वाचताना ‘हे आपलंच आहे’ असं वाटलं पाहिजे आणि त्यासाठी लेखकाने आपलं मोठेपण आणि आपला अहंकार झुगारून देऊन मूल होऊनच लिहिलं पाहिजे; कारण मुलांच्या भावविश्वात मुलांचं बोट धरल्याशिवाय प्रवेशच मिळत नाही. आणि तुमच्यात दडलेल्या मुलाची ओळख पटल्याशिवाय मुलं तुमचं बोट धरत नाहीत.

लेखन आणि लेखनशैली

पूर्वीच्या काळी मुलांसाठी लिहायचं म्हणजे मुलांनी वाचण्यासाठी लिहायचं. म्हणजेच पुस्तकासाठी किंवा मासिकासाठी लिहायचं, असं समजलं जायचं. किंबहुना, आपण जे लिहित आहोत ते ‘वाचलं’ जाणार आहे याची लेखकाला खात्री होती.

पण, आता मात्र आपण कोणत्या माध्यमासाठी लिहिणार आहोत याचा विचार करूनच लेखकाला लिहावं लागतं; कारण आता ‘फक्त वाचनाचे’ दिवस संपले आहेत. आता वाचता-वाचता पाहता येणारे आणि ऐकू पण येणारे ‘ई-बुक’ आहे. या ई-पुस्तकात वेगवेगळ्या लिंक्स असल्याने त्यावर क्लिक केलं की ‘पाहण्याची आणि ऐकण्याची’ नवीनच खिडकी उघडणार आहे. त्यामुळे जी माहिती लिंक्समुळे सविस्तर रूपात मिळणार आहे,

त्याची केवळ पुसटशी पण सूचक जाणीव मजकुरात असणार.

फक्त ऐकायची पुस्तकं म्हणजे 'ऑडिओ बुक.' इथे सगळा भार हा ऐकण्यावर आहे. यात पुन्हा गंमत अशी आहे की मुलगा गोष्ट ऐकत असताना एकतर त्याच्या समोर एक डबा असेल किंवा कानात स्पीकर्स असतील. अशा वेळी त्याला काहीही पाहण्याचे स्वातंत्र्य असेल. त्याचे लक्ष विचलित होण्याच्या अनेक शक्यता आहेत. म्हणून या माध्यमासाठी लिहिताना खूपच वेगळी शैली आणि वेगळे तंत्र वापरावे लागते. इथे जसे संवादाला महत्त्व आहे तसेच ते संवाद 'कोण वाचतंय आणि कसं वाचतंय' यालाही तितकंच महत्त्व आहे. त्याचप्रमाणे यासाठी वापरलेल्या तंत्रज्ञानालाही तेवढंच महत्त्व आहे. आता लेखनाचा विचार करताना इथे शब्दांशी खेळणं किंवा शब्दांच्या गमतीजमतीतून कथा पुढे नेणं अभिप्रेत नाही; कारण मुलाचं लक्ष विचलित होण्याचा धोका. अशा वेळी केवळ व्यक्तिरेखा अधिक सक्षम करण्यावरच भर द्यावा लागतो, तरच मुलं ऐकताना त्या व्यक्तिरेखेत रंगून जाऊ शकतात.

सिनेमा किंवा मालिकेसाठी लिहायचे असेल तर गोष्टीचे पटकथेत रूपांतर करावे लागते. इथे गोष्ट शब्दांत नव्हे तर दृश्यांत सांगावी लागते. गोष्टीचा स्टोरी बोर्ड तयार करावा लागतो. लिहिताना कॅमेरा, त्याचा अँगल याचा विचार करावा लागतो.

आणि पुस्तकासाठी लिहिताना मात्र... केवळ मूल आणि मुलाचे वाचन याचाच विचार करावा लागतो; कारण मूल वाचत असताना त्याच्या डोळ्यांसमोर पुस्तक असतं, पुस्तकातली चित्रं असतात आणि मुख्य म्हणजे शब्दही असतात. छोटी-छोटी वाक्यं केली. पुन्हा-पुन्हा येणारे शब्द योजले. एकच शब्द वेगवेगळ्या अर्थासाठी वापरला तर मुलांची वाचनगती तर वाढतेच; पण वाचताना 'पाहण्याची क्षमता'ही वाढते. काही नवीन शब्द जाणीवपूर्वक तयार केले तर ती गंमत मुलांना कळते. मग मुलंही त्यांच्या कल्पनेप्रमाणे नवीन शब्द तयार करून त्यांच्याशी खेळतात. नवीन शब्द ही मुलांची खेळणी होतात. उदा. 'खूप जांभळं खाल्ल्यानंतर तोंड 'जांभळट-गुळमट' झालं.' हे वाचल्यावर मुलं प्रथम गडबडतात. मग विचार करतात. लक्षात ठेवतात. आणि मग सिल्कचा सुळसुळीत फ्रॉक घातल्यावर म्हणतात, 'हा 'गुळगुळीत सुळसट' आहे.'

गोष्ट पाहून, ऐकून आणि वाचून मुले अधिक समृद्ध होत असतात.

प्रत्येक माध्यमाची जशी शक्तिस्थानं आहेत तशीच त्यांची दुसरी बाजू पण आहे; अमुक एक माध्यमच श्रेष्ठ असेही नाही; पण लेखक म्हणून आपल्याला अधिक सजग राहावं लागतं; कारण तुम्ही कोणत्या माध्यमासाठी लिहित आहात याचं पक्कं भान असायला हवं.

गोष्ट एकच असली तरी प्रत्येक माध्यमासाठीची लेखनपद्धती आणि लेखनशैली ही भिन्न असते आणि तीही समोरच्या मुलांच्या वयोगटानुसार बदलत जाते.

मुलांसाठी 'लिहिताना' प्रामुख्याने पुढील गोष्टींचा विचार करायला हवा

- ◆ आकर्षक सुरुवात.
- ◆ चित्रमयता.
- ◆ उपदेश नको म्हणजे नकोच.
- ◆ 'मी शिकवत आहे' असा अभिनिवेश तर अजिबात नको. किंबहुना, 'मी शिकवणारा' आणि 'तो शिकणारा' ही भूमिकाच अत्यंत घातक आहे.
- ◆ अनपेक्षित शेवट.
- ◆ मुलांना आपलीच वाटणारी व्यक्तिरेखा.
- ◆ वयोगटानुसार बदलणारी भाषा आणि लेखनशैली.
- ◆ लेखनातील व्यक्तिरेखा अधिक जोरकस आणि सक्षम करण्यावर भर.
- ◆ लेखकाला लिहिताना दिसतं आहे का? ऐकू येतं आहे का? तरच तो 'तसा अनुभव' वाचकाला देऊ शकेल. (उदा. काच फुटली / काच खूळकन फुटली / काच हातातून खूळकन सटकली आणि खूळकन फुटली)...

शिशुगटातल्या मुलांना दिल्या जाणाऱ्या आणखी एका पुस्तकाकडे मला लक्ष वेधायचं आहे. 'चित्र रंगवा' नावाची पुस्तके गुरांसमोर चारा टाकतात तशी मुलांसमोर टाकली जातात. या पुस्तकांबाबत पालकांच्या आणि शिक्षकांच्या भयावह कल्पना आहेत, ज्यामुळे मुलांच्या सर्जनशीलतेचा, कल्पनाशक्तीचा अक्षरशः चुथडा होऊन जातो.

या पुस्तकांत दोन प्रकार असतात. पहिल्या प्रकारात जाड काळ्या

आउटलाइनमध्ये चित्र दिलेले असते. जे मुलांनी रंगविणे अपेक्षित आहे. आणि दुसऱ्या प्रकारात अशाच चित्रांत छोटे-छोटे विभाग केलेले असतात. त्या विभागांत R, BL, G, Y, BK असे लिहिलेले असते. पानाच्या तळाशी 'R = Red, BL = Blue, G = Green, Y = Yellow and BK = Black' असे लिहिलेले असते. म्हणजे मुलांनी आपलं डोकं न वापरता तिथे जे रंग सांगितले आहेत तेच रंग तिथे दिले पाहिजेत.

इथे अनेक प्रकारे मुलांच्या सर्जनशीलतेचे खच्चीकरण होण्याचा धोका असतो. उदा.

- ◆ छापील चित्राच्या आउटलाइनच्या बाहेर जर रंग गेला तर मुलाला बोलणी खावी लागतात. मुलाने या वयात पेन्सिल, खडू हातात नीट धरून लिहिणे, रंगविणे अपेक्षितच नाही. किंबहुना, त्याची ती क्षमता विकसितच झालेली नाही. अशा वेळी त्याच्यावर सक्ती करणं हे अन्यायकारकच आहे. या वयात मुलांकडून मुक्त चित्रकला अपेक्षित आहे.
- ◆ कुठला रंग कुठे द्यावा, हे स्वातंत्र्य मुलांना असायला हवं. खरं म्हणजे या वयातल्या मुलांनी आपल्याला समजेल असं चित्र काढलं पाहिजे, असा अट्टहास करू नये, तर मुलाने काढलेलं चित्र मुलांकडूनच समजून घेण्याचा आपला प्रयत्न असला पाहिजे.
- ◆ आणि सर्वात महत्वाचं म्हणजे, मुलांना चित्र न काढण्याचं आणि चित्र न रंगवण्याचं पण स्वातंत्र्य असायला हवं. पालकांनी पैसे खर्च करून पुस्तके आणली आहेत म्हणून, पालकांना आता वेळ आहे म्हणून किंवा आता चित्रकलेचा तास आहे म्हणून मोठ्यांच्या इच्छेखातर मुलांनी काम करणं अपेक्षित नाही.

मुलांच्या चित्रकलेबाबत एक गोष्ट सांगण्याचा मला मोह होत आहे.

ही तशी खूप जुनी गोष्ट असली तरी माझ्यासाठी खूप महत्वाची आहे.

आमच्या गावात एका रविवारी मुलांसाठी चित्रकला स्पर्धा होती. शेकडो मुलांनी स्पर्धेत भाग घेतला होता. त्या स्पर्धेच्या परीक्षकांपैकी एक जण न आल्याने अचानक तिथे माझी नेमणूक झाली. शाळेच्या वर्गात, व्हरांड्यात, मैदानात बसून चित्रं काढण्यात मुले रंगून गेली होती. मुलांची चित्रं पाहत मी मुलांमधून फिरू लागलो.

त्याच वेळी मला भेटली इयत्ता पहिलीतली प्रिया.

प्रियाचं चित्र पाहून तिला मदत करण्याची व सल्ला देण्याची अनिवार उबळ मला आली. तिने चित्रात संपूर्ण पानभर पसरलेलं हिरवं झाड काढलं होतं. त्या झाडाखाली काही मुले खेळत होती, काही खात होती तर काही लोळत वाचत होती; पण त्या सर्व मुलांचे कपडे, त्यांची खेळणी व त्यांची पुस्तकं पण प्रियाने हिरव्या रंगात रंगवली होती. आणि तिचं हे हिरवा रंग देण्याचं काम सुरूच होतं.

मी प्रियाच्या बाजूला मांडी घालून बसलो आणि माझ्या आवाजाला उसन्या प्रेमाची झालर लावत तिला म्हणालो, “अगं, तुला आणखी खडू हवेत का? वेगवेगळ्या रंगांत रंगव की, या मुलांचे कपडे, त्यांची खेळणी आणि पुस्तकं. बघ ना आजूबाजूला.. मुलांनी किती सुंदर रंगीबेरंगी कपडे घातले आहेत ना? का..य? हा घे रंगीत खडूंचा नवीन बॉक्स.”

माझ्या या चमकदार बोलण्याने आणि मी देत असलेल्या नवीन बॉक्सने ती भारावून जाईल असं मला वाटलं होतं; पण मी ज्या हातात बॉक्स धरला होता तो बाजूला सारत ती वज्रासनात बसल्यासारखी बसली.

तिने दोन हातांत चित्र घेऊन ते मला दाखवलं. एकदा त्या अपूर्ण चित्राकडे व एकदा माझ्याकडे पाहत ती हळूच हसली व म्हणाली, “काका, तुम्हाला या चित्रातली सावली दिसली नाही ना?”

मी मनापासून माझी हार कबूल करत मान डोलावली.

मला समजावत प्रिया म्हणाली, “काका, या मुलांच्या कपड्यावर, त्यांच्या खेळण्यांवर आणि सर्वांवरच या हिरव्या झाडाची सावली पडली आहे... हिरवीगार सावली! पाहा नं नीट..?”

तिच्या नजरेतून त्या चित्राकडे पाहताना मी अवाक् झालो.

मोठ्यांच्या विश्वात झाडांच्या सावल्या काळ्या पडतात, म्हणून मोठ्या माणसांना झाडाच्या सावलीत गेलं की थंडगार वाटतं; पण मुलांच्या विश्वात झाडांच्या सावल्या हिरव्या पडतात. त्यामुळे झाडाखाली गेल्यावर हिरवंगार तर वाटतंच; पण त्यांचं अवघं विश्वही हिरवंगार होतं!!

मुलांच्या अभिव्यक्तीकडे पाहण्याची एक नवी दृष्टीच मला प्रियाने दिली होती. मुलांची अभिव्यक्ती ही आपल्याला समजेल अशीच असली पाहिजे असं नाही तर ती आपण मुलांकडून समजून घेतली पाहिजे.

तुम्ही तुमचं मोठेपण आणि पूर्वग्रह बाजूला भिरकावून दिले आहेत, याची जेव्हा मुलांना खात्री पटते तेव्हाच ती तुमच्याशी दोस्ती करतात आणि त्यांच्या कृतीमागील कार्यकारणभाव तुम्हाला समजावा यासाठी त्यांच्या भावविश्वात तुम्हाला सामावून घेतात.

विनोबांनी शिक्षणाची चांगली व्याख्या केली आहे, 'जे देता येत नाही ते शिक्षण.' ज्या पालकांना किंवा शिक्षकांना असं वाटतं की, आपण मुलांना शिकवतो, मुलांना घडवतो किंवा आपण मुलांवर सुसंस्कार करतो तर तो त्यांचा भ्रम आहे. आपण कुणालाही शिकवू शकत नाही तर शिकण्यासाठी प्रेरित करू शकतो, हे एकदा समजून घेतलंच पाहिजे.

बालसाहित्याचं किंवा साहित्याचं नेमकं प्रयोजन काय? मुलांना शिकवणं, उपदेश करणं, तात्पर्य सांगणं, संस्कार करणं किंवा त्यांना घडवणं हे तर नव्हे आणि नव्हेच.

बालसाहित्याचं प्रयोजन आहे, मुलांना दृष्टी देणं आणि मुलांना आनंद देत त्यांच्या विविध संकल्पनांबाबतच्या कक्षा रुंदावत नेणं. बालसाहित्य हे मुलांना शिकवत नाही तर शिकण्याच्या अनेकानेक पद्धती, विविध पर्याय मुलांसमोर सहजी उलगडून ठेवतं आणि मुलाला त्याच्यातील सुप्त शक्ती व सर्जनशीलता यांची जाणीव करून देतं; कारण बालसाहित्याचा पाया हा 'मुलांना गृहीत धरणे' हा नसून 'मुलांवरचा अपार विश्वास आणि मुलांवर निरपेक्ष प्रेम' हा आहे.

— राजीव तांबे

विशेष लेख

बालसाहित्य आणि बरंच काही...

बालसाहित्य म्हणजे मुलांसाठी लिहिलं गेलेलं साहित्य अशी एक ढोबळ व्याख्या आपणाला करता येईल. मग ते मोठ्यांनी मुलांसाठी लिहिलेलं असेल किंवा लहानांनी लहानांसाठी लिहिलेलं असेल. आपल्याकडे बहुतांश बालसाहित्य हे मोठ्यांनी मुलांसाठी लिहिलेलं आहे. लीळाचरित्रात पहिली बालकथा पाहायला मिळते. तिथून हळूहळू मराठी बालसाहित्याचं रोपटं वाढू लागलं; परंतु मुलांसाठी म्हणून आपल्याकडे सुरुवातीला फारसं काही लिहिलं गेलं नाही. मुलांना शिकवण्यासाठी म्हणून, पाठ्यपुस्तकासाठी म्हणून काही लेखन केलं गेलं. मालतीबाई दांडेकर अशा साहित्याला 'पंतोजी' पठडीतील साहित्य म्हणतात; कारण हे साहित्य तात्पर्या (Moral) शिवाय उभंच राहू शकत नसे. (दुर्दैवाने तो प्रभाव २१ व्या शतकातील साहित्यावरही आहे.) त्यात अनुवादित साहित्याचा भरणा खूप मोठा होता. पुढे बरीच वर्षे बालसाहित्य हे अनुवादित साहित्याचा आधार घेतच वाटचाल करत होतं. वाढत होतं. 'इसापनीती' हे मराठीत अनुवादित झालेलं बालसाहित्यातील पहिलं पुस्तक.

मुलांसाठी स्वतंत्र काही लिहिलं पाहिजे या जाणिवेतून मुलांसाठी लिहिणारी एक पिढी उदयास आली. कविता, कथा,

कादंबरी आणि नाटक हे साहित्यप्रकार मोठ्या प्रमाणावर वापरले जाऊ लागले. 'बालबोध मेवा' या मासिकापासून सुरू झालेला हा प्रवास, 'किशोर', 'वयम्,' 'छात्रप्रबोधन,' 'ऋग्वेद', 'मनशक्ती', 'निर्मळ रानवारा,' 'कुल्फी,' 'चिकूपिकू' व नावेंकरांच्या 'बालरंग' पर्यंत येऊन पोहोचला आहे. मासिकं जोरकसपणे काम करत आहेत, ही गोष्ट खूप आशादायी आहे.

बालसाहित्य आणि वयोगट विचार

मुलांसाठी लिहायचं तर कसंही नि काहीही लिहू असं म्हणून लिहिलेलं साहित्य बालसाहित्य ठरत नाही. मुलांसाठी लिहिताना खूप गोष्टींचा बारकाईने विचार करावा लागतो. त्यात सर्वांत महत्त्वाचा मुद्दा असतो वाचकाचे वय. लेखक नेमका कुठल्या वयोगटासाठी लिहिणार आहे? त्या वयोगटाची आवड, वैशिष्ट्ये, भावविश्व, समस्या, भाषा, जीवनशैली यांचा विचार प्रकर्षाने केला गेला पाहिजे; परंतु असं होताना दिसत नाही. एकच पुस्तक सर्व वयोगटाला लागू पडेल अशी धारणा आजही घट्ट असल्याचे जाणवते. तेव्हा लिहिणाऱ्याने वयोगट लक्षात ठेवूनच लिहिलं पाहिजे. आणि प्रकाशकांनी पुस्तकावर हे पुस्तक कोणत्या वयोगटासाठी योग्य आहे याचा उल्लेख करायला हवा. जसे की ५+, ७+; कारण त्यामुळे पालकांना, शिक्षकांना, मुलांना हवं ते पुस्तक मिळवण्यासाठी जास्त शोधाशोध करावी लागणार नाही. आणि त्या-त्या वयोगटांच्या साहित्यात भरच पडत जाईल. इंग्रजी साहित्याकडून आपण हे शिकून घेतलं पाहिजे.

या बाबतीत काहीना वाटतं की जर एखाद्या वयोगटातील मुलाची आकलनक्षमता जास्त असेल तर त्याने त्याच वयोगटातीलच साहित्य वाचायचं का? साहित्याला आपण असं बंदिस्त का करायचं? खरंतर हा मुद्दाच निराधार आहे. एखाद्या मुलाची आकलनक्षमता जास्त आहे तर त्याला व त्याच्या पालकांना पुढच्या क्षमतेची पुस्तकं निवडण्याचं पूर्ण स्वातंत्र्य आहे. वयोगटाचा पुस्तकावर उल्लेख केल्याने साहित्य बंदिस्त होत नाही. उलट त्यात जास्त सुटसुटीतपणा येतो आणि मुलांना पुस्तक निवडण्यात खूप मदत मिळते.

मराठी बालसाहित्यात साधारणपणे खालील वयोगट लक्षात घेऊन लेखन केले जाते.

-
- १) शिशूगट : (दोन भाग) १) नवजात शिशू : ० ते १ वर्ष,
 - २) शिशू : २ ते ४ वर्षे
 - २) बालगट : वयोगट ५ ते ८ वर्षे
 - ३) किशोर : वयोगट ९ ते १४ वर्षे
 - ४) कुमार : वयोगट १५ ते १७ वर्षे

शिशूगटात नवजात शिशू (० ते १ वर्षे वयोगट) व दोन वर्षावरील शिशू असे दोन भाग पडतात. वाचनाची सुरुवात जन्मापासून होते. त्यामुळे मुलांना अगदी लहानपणापासून वाचनासाठी पुस्तकं उपलब्ध करून दिली गेली पाहिजेत. ती फाटणार आहेत हे गृहीत धरून.

मुलांसाठीच्या साहित्यात वयोगटाचा विचार खूप आवश्यक असतो; कारण वयोगटानुसार लेखनाचा विषय, भाषा आणि एकंदरीत आशय बदलत असतो. तेव्हा वयोगट दुर्लक्षित करण्याजोगा मुद्दा अजिबात नाही.

बालसाहित्य आणि भाषाविचार

मराठी बालसाहित्यात भाषा हा फार कळीचा मुद्दा आहे. अनुवादाच्या छायेतून स्वतंत्र लेखनापर्यंत प्रवास करत असताना मराठी बालसाहित्याने नानाविध भाषाशैलीचं अंगडं-टोपडं घातलेलं दिसतं. अनुवादित साहित्यात इंग्रजी वाक्यरचनेचा प्रभाव स्पष्ट जाणवायचा. आताही बऱ्याच अनुवादित साहित्यात तो जाणवतो. (अनुवाद या प्रकाराबाबत आपल्याकडे अनेक धारणा व वाद आहेत; पण मुलांसाठी लिहिताना ते सहज-सुलभ आणि मराठीत झाले पाहिजेत ही माफक अपेक्षा.) अनुवाद ही पण एक स्वतंत्र रचनाच असते. तेव्हा ती अधिकाधिक सहज आणि मराठीशी जवळीक साधणारी असेल तर वाचकाला एक सुंदर अनुभव मिळतो.

स्वतंत्र लेखन सुरू झालं आणि बालसाहित्यातील भाषेवर शहरी मध्यमवर्गीय कुटुंबातील भाषेचा प्रभाव जाणवू लागला. बोली (संवाद भाषा) भाषांना त्यात फारसा वाव दिसत नव्हता. कालानुरूप भाषेची शैली बदलली; पण प्रभाव तोच मध्यमवर्गीय शहरी कुटुंबातील भाषेचाच राहिला. हळूहळू सर्वसमावेशी भाषा आणि बोली भाषांचा वापर होऊ लागला. भाषा मुलांच्या आकलन कक्षात आली आणि साहित्यातला आनंद वाढत गेला. प्रत्येक वयोगटाची आपली एक भाषा असते. प्रत्येक पात्राची आपली एक शैली

असते. लेहजा असतो. तोही उतरला पाहिजे. एकच एक प्रकारची भाषा वापरून आपण साहित्य सपाट तर करत नाही आहोत ना, याचा विचार जरूर करायला हवा.

प्रसिद्ध शिक्षणतज्ज्ञ ताराबाई मोडक बालसाहित्य कसं असलं पाहिजे याचं उत्तर एका वाक्यात देतात. 'बालसाहित्य हे बालभोग्य असावं.' एकाच शब्दात त्यांनी सार मांडलं आहे; कारण जे वाचून मुलांना भरपूर आनंद घेता येईल आणि त्यात रमता येईल अशा बालसाहित्याची अपेक्षा यात डोकावते. आणि जर साहित्य मुलांना अवडणारं हवं, त्यातून आनंद घेता यावा तर त्याची भाषाही तशीच हवी. सहज सोपी, त्या-त्या वयोगटाला साजेशी आणि काहीतरी शिकवण्यापेक्षा मुलांना वाचनाची गोडी लावणारी. या अपेक्षेवर आपलं आजचं बालसाहित्य उतरतं का, याचा विचार लेखक, प्रकाशक आणि बालसाहित्याच्या अभ्यासकांनी करायला हवा.

वयाने मोठे लोक लहान मुलांसाठी लिहिताना भाषेचा टोन मात्र मोठ्यांचाच ठेवतात. (हल्ली तर मोठ्या व्यक्तींच्या लहानपणीच्या आठवणी म्हणजे बालसाहित्य असाही एक प्रवाह पाहायला मिळतो.) वाक्यरचना, शब्दरचना मोठ्यांसाठी लिहिताना वापरतात तशीच ठेवतात. 'मुलात मूल होऊन लिहावं' असा एक सल्ला आपणाला नेहमी ऐकायला मिळतो; परंतु आपण लहान होऊ शकत नाही ही गोष्ट आपण मान्य केली की बऱ्याच गोष्टी स्पष्ट होतील. आपण संवेदनशीलतेच्या पातळीवर मुलांच्या विश्वात रमू शकतो. आपण जगाकडे कसं बघतो यापेक्षा मुलं जगाकडे कशी बघत असतील, त्यांच्या दृष्टीने हे जग कसं दिसत असेल हे लिहिणाऱ्याला उमगायला हवं. मग तशीच भाषा यायला हवी. ते साहित्य मुलांना आवडतं. पुण्यात एका कुमार संमेलनात मला एक नववीतील मुलगा म्हणाला होता, "तुमची भाषा पुस्तकातली वाटत नाही. मीच बोलतोय असं वाटलं." ही प्रतिक्रिया माझ्यासाठी खूप बोलकी आणि दाद देणारी होती.

सहज सोपी आणि कसदार मांडणी बालसाहित्यात यायला हवी. केवळ शब्द बदलून भाषा बदलत नाही. मुळातूनच ती तशी उतरायला हवी. सर्वसमावेशी मराठी भाषा आणि महाराष्ट्रातील इतर बोलल्या जाणाऱ्या भाषा यांचा वावर मुख्य प्रवाहातील मराठी बालसाहित्यात वाढला पाहिजे. ही काळाची गरज आणि साहित्य वृद्धिंगत करण्याचा मार्ग आहे.

बालसाहित्य आणि मूल्यविचार

मुलांना काहीतरी शिकवायचं, सांगायचं, संस्कार करायचे यासाठी बालसाहित्य असतं अशी धारणा आजही कायम आहे. बालसाहित्याच्या सुरुवातीच्या काळात गरज म्हणून ते स्वीकारलं गेलं; परंतु काळ बदलला तरी ती धारणा काही केल्या मोडली नाही. आजही बोध, तात्पर्य यांचा भडिमार आपणाला पाहायला मिळतो. 'मुलांना शिकवण्यासाठी लिहू नका' या मताशी काहीजण आजही सहमत होत नाहीत. त्यांचा हट्ट कायम असतो की, मुलांचं वय संस्कारक्षम असतं आणि त्यांना हे संस्कार साहित्यातून मिळायला हवेत. इथं आपण बालमानसशास्त्र विचारात घेऊ. लहान मूल मोठ्यांचं पाहूनच शिकत असतं. अनुकरण करत असतं. हे तर पटतंय ना! हेच तर असतात संस्कार. मुलांवर घरातील व परिसरातील व्यक्तींच्या वागण्याच्या अनुकरणातूनच संस्कार होत असतात. चांगलं साहित्य त्यातील चांगल्या गोष्टी जपायला शिकवतं; पण त्यासाठी सतत मुलांना शिकवलेच पाहिजे का? प्रौढ व्यक्तींच्या साहित्यात असे धडे कुठंच आढळत नाहीत. त्यांना संस्कारांची गरज नसते? त्यांचं सर्व शिकून झालेलं असतं का? मला वाटतं आपण आपल्या धारणा बदलायला हव्यात. बालसाहित्याकडे पाहण्याचा एकंदरीतच दृष्टिकोन बदलायला हवा.

चांगल्या साहित्यात मूल्यं असतातच. आनंद घेण्याचं मूल्य, विचार करण्याचं मूल्य, योग्यायोग्य ठरवण्याचं मूल्य, संविधानाने दिलेलं मूल्यं. त्यासाठी सतत शिकवण्याचा आविर्भाव आणण्याची गरज नाही. तसंही असं मूल्य आणि संस्कार शिकवणारं साहित्य मोठ्यांनाच आवडतं. मुलांना नाही. तेव्हा मोठ्या व्यक्तींनी सतत लहानांना काही कळत नाही आणि त्यांना शिकवण्याची जबाबदारी आपली आहे या भ्रमातून लवकरात लवकर बाहेर पडायला हवं. तरच ते साहित्य टिकाऊ आणि आनंद देणारं ठरेल.

बालसाहित्य हे नेहमी गोडगोडच असलं पाहिजे का? त्यात मृत्यू, जीवनातील समस्या, दुःखं, वेदना, वास्तव डोकावू नये का? मला वाटतं जेव्हा मुलांच्या जीवनात घडणारे प्रसंग, घटना साहित्यात येतात तेव्हा ते साहित्य अधिक जिवंत आणि रसरशीत होतं. मुलांना आपलंसं वाटायला लागतं. अशा वेळी साहित्यात सकारात्मक गोष्टी पेरता येतील, मुलांना चॅलेंज देता येतील, विचार करायला भाग पडतील अशा गोष्टी देता येतील.

तेव्हा हेतुपुरस्सर कृत्रिम साहित्य निर्माण करावे लागणार नाही. भवतालच साहित्याचा विषय बनून जाईल.

बालसाहित्य आणि चित्रविचार

चित्रं हा माझा व्यक्तीशः आवडीचा भाग. अशा वेळी मुलांसाठी लिहिताना मी चित्रांचा विचार करत असतो. लिहिताना चित्रं डोळ्यांसमोर आकार घेत असतात. त्यामुळे मी प्रकाशकांना विनंती करत असतो की मी चित्रकारांसोबत काम करेन. इथं चित्रकाराच्या स्वातंत्र्यावर कोणतंच बंधन आणण्याचा हेतू नसतो. उलट लेखकाच्या डोक्यात नेमकं काय आहे हे त्यांना कळावं, त्यातून एक भन्नाट रचना तयार होऊ शकते ही अपेक्षा असते; परंतु सहसा असं होत नाही. लेखक लिहून मोकळा होतो, चित्रकार चित्रं काढतो आणि ते छापलं जातं. खरंतर बालसाहित्य ही गोष्टच मुळात लेखक, चित्रकार आणि प्रकाशक यांनी एकत्र येऊन करायची गोष्ट आहे. त्यातून धम्माल निर्मिती होऊ शकते, हा विचार रुजला पाहिजे. चांगलं साहित्य देण्यासाठी म्हणून हे घडायला हवं.

मजकुराला पुढं घेऊन जाईल, मुलांना एक वेगळा अनुभव देईल अशी चित्रांची रचना हवी. ना की त्याच त्या पठडीतील चित्रांची. नवनिर्मितीचा आनंद घेत-घेत हे काम झालं तर मजा आणखी वाढते.

बालसाहित्य आणि बदलत्या काळाची गाज

आजवर बालसाहित्यात एकेरी कथांची (सिंगल स्टोरीज) रेलचेल दिसते. त्यात फारशी विविधता आढळत नाही. कालानुरूप कथा, कविता आणि इतर साहित्य प्रकारांत ही विविधता डोकावणे गरजेचे आहे. विविध स्तरांवरील मुलांचं जीवन दर्शवणारं साहित्य प्रवाहात आलं पाहिजे. त्यांच्या वेदना, दुःख, समस्या यांचे साहित्यविषय व्हायला हवेत. अशा साहित्याची दमदार समीक्षा व्हायला हवी. केवळ परिचयात अडकलेल्या समीक्षेने आता उंबरठा ओलांडायला हवा. बालसाहित्याची साकल्याने समीक्षा व्हायला हवी.

बालसाहित्याच्या पुस्तकांनी आरसा आणि खिडकीची भूमिका पार पाडली पाहिजे. आरसा वस्तुस्थिती दाखवण्यासाठी, तर इतरांच्या जीवनात, विश्वात डोकावण्यासाठी खिडकी उपयुक्त ठरते. स्वतःची जाणीव आणि इतरांविषयीची समज विकसित होण्यासाठी या संकल्पना खूप उपयुक्त

आहेत. यातून मुलांची समज विकसित होण्यास मदतच मिळते. फॅनफिक्शनसारखे प्रकार हाताळून पाहिले पाहिजेत. त्यातून कुमार गटासाठी धम्माल साहित्य निर्माण होऊ शकतं. आवडीचं साहित्य आलं तर मुलं आवर्जून वाचतील.

साहित्य आणि साक्षरतेला जोडून काही प्रयोग-प्रयत्न सुरू आहेत. त्या प्रयत्नांनी साहित्याची गोडी वाढवण्यास मदतच मिळेल. फक्त वाचनसाहित्य तयार करताना मजकुराचे साहित्यिक मूल्य नष्ट होऊ नये याची काळजी घेतली पाहिजे. अन्यथा ते कोरडे वाचनपाठ ठरतील. शाळाशाळांतून मुलांना वाचनाची गोडी लावणारे उपक्रम राबवले पाहिजेत. केवळ पुस्तकं पुरवून जबाबदारी संपत नाही. मुलांसोबत वाचनाचे प्रयोग केले पाहिजेत, प्रकट वचन, मौन वाचन यांसारखे प्रयोग व्हायला हवेत. प्रकाशकांनी वर्षातून एकदा तरी ग्रामीण भागांत शाळाशाळांतून पुस्तकप्रदर्शनं भरवली पाहिजेत. हा बालवाचक दुकानापर्यंत पोहोचू शकत नाही, अशा वेळी पुस्तकं त्यांच्यापर्यंत पोचवली पाहिजेत.

लेखकांसाठी दर्जेदार कार्यशाळा आयोजित केल्या पाहिजेत. अशा कार्यशाळांतून साहित्य आणि साहित्याची एकंदरीत प्रक्रिया तज्ज्ञांकडून समजून घेण्याची संधी त्यातून निर्माण केली गेली पाहिजे. अनेकजण लिहीत आहेत; परंतु दिशाहीन प्रयत्न आहेत. त्यांना योग्य मार्ग मिळाला तर बालसाहित्यात काही चांगल्या गोष्टींची भरच पडत जाईल. स्वतःला सतत अपडेट करत राहायला हवं. नवीन प्रवाह समजून घेत राहायला हवं, जगभरात बालसाहित्यात काय-काय घडतं आहे, कोणत्या नव्या संकल्पना, संशोधनं येत आहेत, छपाई, चित्रं, मजकूर आणि एकंदरीत बालसाहित्य जगत कसं बदलत आहे, याची माहिती आपणाला असली पाहिजे. आपण ते सातत्याने समजून घेतलं पाहिजे.

मराठी बालसाहित्यात अनेक नवनवीन प्रयोग होत आहेत. अशा प्रयोगांची दखल घेतली गेली पाहिजे. त्यामुळे चांगलं साहित्य वाचकांच्या निदर्शनाला येईल आणि त्यातून वाचकांना साहित्य उपलब्धही होईल. वाचक निर्माण करण्यासाठी जगभर प्रयत्न केले जात आहेत. आपल्याकडे पुस्तक प्रदर्शन सोडलं तर फारसं काही होताना दिसत नाही. आजचे बालवाचक हे उद्याचे प्रौढ वाचक आहेत. तेव्हा आजच वाचक घडवण्याची

प्रक्रिया सुरू केली गेली पाहिजे. यासाठी काही सकारात्मक गोष्टी करण्याची आवश्यकता आहे.

बदलत्या काळात बदलत्या तंत्रज्ञानाचा वापर ही गोष्ट फार महत्त्वाची आहे. असे नवीन प्रवाह आत्मसात करायला हवेत; परंतु हातात पुस्तक घेऊन वाचण्याची जी मजा आहे, ती इतर कशातच नाही. तसं जर नसतं तर आजही पाश्चात्य राष्ट्रांत मुलांसाठी पुस्तकं छापली गेली नसती. आपण आपल्या बाल वाचकांपर्यंत आजवर पुस्तकं पोचवू शकलेलो नाही. त्यांना महागडी गॅजेट्स कोण देणार? सतत शहरी बालवाचक डोळ्यांसमोर टेवण्याची चूक घडू नये; कारण वाचक वाढत आहेत, गरज आहे त्यांच्यापर्यंत पोहोचण्याची. वाचक वाढवण्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर प्रयत्न होणे आवश्यक आहे.

मराठी बालसाहित्य आणि त्या अनुषंगाने बरंच काही मांडताना बऱ्याच गोष्टींचा ऊहापोह झाला आहे. ही मांडणी परिपूर्ण नाही याची मला जाणीव आहे; कारण बालसाहित्य हा विषय खूप विस्तृत आणि सखोल आहे. माझ्या आवाक्यातील गोष्टी मी इथं मांडण्याचा प्रयत्न केला आहे. बालसाहित्यात बदलाच्या दृष्टीने अनेक प्रयत्न सुरू आहेत. गरज आहे त्या प्रयत्नांची दखल घेतली जाण्याची. आणि ते सर्वदूर पोहोचवण्याची.

— फारूक एस. काझी

वितरकाच्या नजरेतून

वाचक मित्रांनो,

आयडियल, दादर तर्फे आपणा सर्व वाचक मित्रांना नमस्कार...
मेहता पब्लिशिंग हाऊसमुळे तुमच्यासोबत संवाद साधायची संधी
मिळाली त्याबद्दल सर्वांत प्रथम आभार.

आयडियल हे नाव ऐकलं की वाचक वर्गाला आठवतं ते
एक पुस्तकांचं भांडार... आयडियल हे पुस्तकांचं भांडार मुंबईच्या
मध्यभागी दादर इथे आहे . आज गेली ८६ वर्ष वाचक वर्गासाठी
सर्व प्रकारची पुस्तके उपलब्ध करून देण्याचं कार्य करत आहे,
मग ते पुस्तक पाच रुपयांचं असो किंवा पाचशे रुपयांचं. आयडियलने
आपल्या वाचकांसाठी ते पुस्तक उपलब्ध करून देण्याचं उद्दिष्ट
ठेवलेलं आहे.

आयडियल हे महाराष्ट्रातील, पुस्तकांचे एक नामांकित भांडार
असून, सन १९३७मध्ये एका मराठी माणसाने लावलेल्या एका
लहान रोपट्याचा आज वटवृक्ष झालेला पाहायला मिळतो आहे.
तीन पिढ्यांनी या व्यवसाय उभारणीत आपलं मोलाचं योगदान
दिलं आहे.

आणि आजही हा सेवा-महायज्ञ सुरू आहे. आयडियल
आपल्या पुस्तक प्रकाशक मित्र आणि वाचकांसोबत खरेदी-
विक्री व्यवहारासहित आपुलकीचे नाते जपते, वाचनसंस्कृती
वाढावी, ती टिकावी याकरता प्रयत्न करते, 'आयडियल वाचन
सुवर्णमुद्रा' व 'आयडियल दिवाळी दिंडी' यांसारखे वेगवेगळे

सांस्कृतिक कार्यक्रम करून, पुस्तकाच्या खरेदी- विक्रीच्या पलीकडील योगदान देत आहे. त्याचप्रमाणे वर्षानुवर्षे आपल्या जागेत पुस्तकांची प्रदर्शने भरवते, त्याची सुरवात दरवर्षी मेहता पब्लिशिंग हाऊस तर्फे होते.

आयडियलच्या अनुभवावरून ८०-९०च्या दशकात डोकावून पाहिले तर असे लक्षात येईल की त्या कालावधीत वाचक वर्ग हा खूप मोठ्या प्रमाणात होता. समाजात पुस्तक वाचनाची आवड, सवय आणि शिस्त होती, गिरणी कामगार आवडीने पुस्तके खरेदी करत आणि कामामधून मिळणाऱ्या विश्रांतीच्या वेळीसुद्धा वाचन करत. कथा-कादंबऱ्यांच्या खरेदीसाठी दुकानात मोठ्या प्रमाणात गर्दी होत होती. पुस्तकवाचनासाठी लोक मोठ्या संख्येने जवळच्या वाचनालायला भेट देत असत. काही वस्त्या आणि सोसायट्यांमधील मंडळे पण झोला वाचनालय हा सेवाभावी उपक्रम राबवून समाजातील वाचक वर्गापर्यंत त्यांच्या आवडीची पुस्तके पोचवत असत; परंतु तो काळ आता बदलला आहे. तरीही पुस्तकवाचनाची आवड कमी झालेली नसून बदललेली आहे. कथा-कादंबऱ्यांचा वाचक वर्ग कमी झालेला असला तरी दैनंदिन जीवनात उपयुक्त ठरणाऱ्या पुस्तकांची विक्री वाढत आहे. उदा. चरित्र, व्यक्तिमत्त्व विकास, आत्मचरित्र इत्यादी.

समाजात अजूनही असलेला वाचक वर्ग टिकावा आणि हा कमी झालेला वाचक वर्ग पुन्हा वाढावा, याकरता मेहता प्रकाशन खूप मेहनत घेत आहे. अनेक नवनवीन उपक्रमांतून ते वाचक वर्ग पुन्हा वाढावा यासाठी प्रयत्न करत आहेत, सध्याच्या टेक्नॉलॉजी युगात वाचकांसाठी वेबसाईट, ई-बुक, इन्स्टा अकाउन्ट, व्हॉट्स अॅप चॅनल या माध्यमांतून आपल्या योजना ते वाचकांसमोर आणत आहेत. शहरातील दुकानदारांना बरोबर घेऊन ठिकठिकाणी पुस्तक प्रदर्शन भरवत आहेत. मेहता प्रकाशनाच्या या उपक्रमांना चांगला प्रतिसाद मिळतो. हा प्रतिसाद आणखी वाढावा आणि समाजात 'वाचाल तर वाचाल' हा विचार आणखी रुजावा.

मोठ्या संख्येने व्हिडिओ गेम आणि सोशल मीडियाच्या आहारी गेलेल्या आपल्या तरुण वर्गाला पुस्तक वाचनाची गोडी लागावी यासाठी आपण सर्वांनी मिळून एकत्रित प्रयत्न करू या...

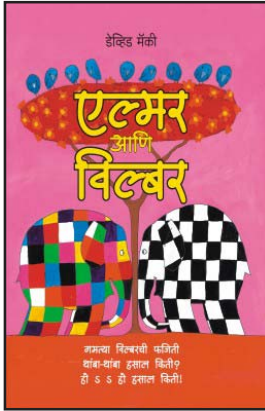
— वर्षा नेरूरकर

आयडियल पुस्तक त्रिवेणी

पुस्तकाच्या पानांतून

एल्मर आणि विल्बर

डेव्हिड मॅकी

अनुवाद

डॉ. वृषाली पटवर्धन

एल्मर आणि विल्बर

आज एल्मरला भेटायला विल्बर येणार होता. विल्बर हा एल्मरचा चुलत भाऊ. एल्मर त्याची वाटच पाहत होता.

“बापरे! विल्बरला खूपच उशीर झालाय. एव्हाना यायला हवा होता तो! कुठे हरवला तर नसेल ना? वाट चुकला असेल का?” एल्मरला काळजी वाटायला लागली होती. “चला – विल्बरला शोधायला जायला हवं”, असं म्हणून

एल्मर निघाला.

“विल्बरला शोधू या, हे खरं – पण तो दिसतो तरी कसा?”
एका हत्तीनं एल्मरला विचारलं.

“मला वाटतं, आपण थोडं थांबून त्याची जरा वेळ वाट बघू या. कारण, हा विल्बर मोठा खोडसाळ आहे. वेगवेगळे आवाज काढून फार खोड्या करतो. तो आवाजाचा जादूगारच आहे म्हणा ना! तो अगदी जवळपास असला ना, तरी तो असा काही आवाज काढून बोलतो की, आपल्याला वाटतं – हा खूप दुरून कुठून तरी बोलतोय.” एल्मर म्हणाला.

“अस्सं? म्हणजे लपंडावच झाला की!” विल्बरला शोधायला निघालेला हत्ती म्हणाला.

एल्मर आणि तो हत्ती हे सगळं बोलत असताना अचानक त्यांच्या कानांवर आरोळी आली. “हाय एल्मर! मी इथे आहे.”

ते त्या आवाजाच्या दिशेनं धावले.

“मला शोधताय का?” चक्क एक वाघ त्यांना विचारत होता.

“नाही रे – मला वाटलं, माझ्या भावाचाच आवाज आहे.”
एल्मर हिरमुसला होऊन म्हणाला. “गंमतच आहे! एल्मर, नीट ऐक. कदाचित हा तुझ्या भावाचाच आवाज असेल. म्हणजे मला तरी तोच ओरडतोय असं वाटतंय.” वाघोबा म्हणाला.

“वाचवा ९ वाचवाऽऽ मी तळ्यात पडलोय!” असा आवाज त्यांच्या कानांवर आला.

“एल्मर – अरे, तोच तो असणार! मी बघितलं त्याला.”
एक हत्ती म्हणाला.

“काहीतरीच काय बोलतोयस? वेड्या, ते तुझंच प्रतिबिंब आहे. तूच दिसतोयस पाण्यात. बघ-बघ. विल्बर इथेच कुठे तरी

असणार आहे. पण आवाज येतोय तिथे नक्कीच नसेल.” एल्मर म्हणाला.

सगळे जण त्या आवाजाच्या दिशेन शोधत राहिले. पण आवाज तर वेगवेगळ्या ठिकाणांहून येतोय, असं वाटत होतं. “कुऽऽऽ- मी इकडे आहे. हे बघ.” असं ऐकेपर्यंत जोरात “बूऽऽ” अशी आरोळी आली की, हत्तींच्या कानठळ्या बसून त्यांनी उडीच मारली. एवढ्यात ससुल्या गडी त्यांच्या बिळातून बाहेर येऊन म्हणाले, “गंमत नाही हो ही – बिलकुल गंमत नाही. सगळा वेड्यांचा बाजार आहे, झालं!”

एल्मर आणि त्याचे हत्ती दोस्त विल्बरला शोधून-शोधून दमले.

“जाऊ दे एल्मर, हा तुझा भाऊ काही सापडत नाही. चल, आपण परत जाऊ.” एक जण म्हणाला. त्यावर एल्मरनं त्यांची समजूत घातली आणि तो मोठ्यांदा म्हणाला, “विल्बर, आम्ही हरलो रे. जिथे असशील, तिथून बाहेर ये!”

“अरे, मी बाहेर येऊ शकत नाहीये. मी ना, इथे या झाडावर

अडकून पडलोय. चिकटलोय मी!” झाडावरून विल्बरचा आवाज आला. सगळे हत्ती जोरजोरात हसले.” “हा विल्बर फार चतुर आहे बरं!” एक हत्ती म्हणाला.

“विल्बर, आता तू आला नाहीस, तर तुला न घेताच आम्ही घरी निघालो हं.” एल्मर म्हणाला.

“अरे, मी खरंच झाडावर चिकटून बसलोय. शप्पथ!” विल्बरचा आवाज आला.

सगळे हत्ती पुन्हा हसले.

एवढ्यात एक जण म्हणाला, “एल्मर, हा तुझा विल्बर काळा आणि पांढरा आहे का रे?”

“हो. पण तू असं का विचारतोयस?” एल्मर म्हणाला.

“नाही... म्हणजे, मी हळूच डोकावून पाहिलं, तर तो खरंच झाडावर चिकटून बसलेला मला दिसला!” तो हत्ती उत्तरला.

त्या सरशी सगळ्यांनी वर पाहिलं.

तर काय, विल्बर खरोखरच झाडावर होता!

“अरे विल्बर, पण तू असा झाडावर कसा काय गेलास?” एल्मरनं विचारलं.

“अरे, वर कसा आलो, ते सोड. आधी मला खाली कसं उतरवायचं, ते बघ.” विल्बर म्हणाला.

एल्मर म्हणाला. “मला तर काहीच कळत नाहीये. पण आता आम्हाला भूक लागली. तेव्हा आम्ही आधी घरी जाऊन चहा-पोहे खाऊन येतो. आता तू कुठे आहेस, ते तर कळलंय; त्यामुळे ती काळजी नाहीये. बरं, अच्छा, आम्ही जातो. आता उद्या भेटू. बाय!” असं म्हणून तो सगळ्यांच्या पुढे निघाला.

“एऽ एल्मर – मला सोडून नका ना जाऊ. मला पण खूप भूक लागलीय. मला उतरवा ना – तुमच्याबरोबर यायचंय मला.”

आता मात्र विल्बर रडवेला झाला होता.

“हंS कशी एका मुलाची गंमत केली!” एल्मर हसत-हसत म्हणाला आणि मागे फिरला. “आम्ही तुला एकट्याला सोडून कसे जाऊ?

तुला खाली उतरायचं आहे ना? मग असं कर – झाडाच्या त्या फांदीवरून हळूहळू खाली यायला लाग. तुझ्या वजनानं ती फांदी वाकेल आणि मग आम्ही ती सोडोने धरू. त्या फांदीला धरून उतर.” एल्मरनं युक्ती सांगितली.

“ओके” असं म्हणत विल्बर फांदीवरून खाली यायला लागला. त्याच्या वजनानं फांदी वाकायला लागली. सगळ्या हत्तींनी सोडोने ती फांदी बाहेर खेचली आणि विल्बरची सुटका झाली.

तो जमिनीवर अलगद उतरला.

“थँक्स दोस्तानो, तुम्ही मला किती मदत केलीत!” विल्बर म्हणाला. “अरे, पण ते चहा-पोह्याचं काय म्हणत होतात? ते कुठं आहेत?” असं म्हणत तो हत्तींच्या कळपात शिरला आणि सगळेजण हसत-खेळत, उड्या मारत, गमती करत घराकडे निघाले.

रात्र झाली. सगळ्यांनी आपापल्या गाद्या घातल्या. उशी-

पांघरूण घेऊन सगळे झोपायच्या तयारीला लागले. “गुड नाईट विल्बर, गुड नाईट मून” असं म्हणून एल्मरनं अंगावर चादर घेतली. “गुड नाईट दोस्तानो, गुड नाईट. स्लीप टाईट. स्वीट ड्रीम्स...” असा आवाज सगळ्यांना ऐकू आला. जणू काही चंद्रच बोलत होता! एल्मर हसला आणि हळूच म्हणाला, “ए विल्बर, तू त्या झाडावर कसा चढलास? सांग ना-” पण तोवर विल्बर गाढ झोपला होता.

नवी संहिता... नवा आशय...

**शारीरिक
अक्षमतांवर
मात करून
मुलांमध्ये
ऊर्जा पेरणारं
पुस्तक.**

**लेखक :
मोहम्मद उमर
अनुवाद :
निर्मिती कोलते**

बालसाहित्य

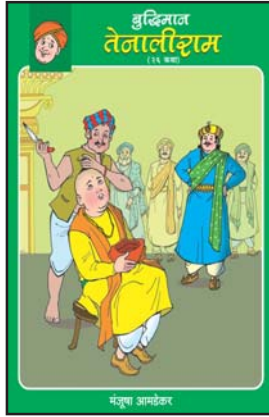
सफर
प्राणिसंग्रहालयाची
मोहम्मद उमर
निर्माक : टॉम वेल्डेरॉप

किंमत : ११०/-रु. | पोस्टेज अतिरिक्त

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मे २०२४ | ३५

पुस्तकाच्या पानांतून

बुद्धिमान तेनालीराम

मंजूषा आमडेकर

योग्य वाटणी

तेनालीरामच्या बुद्धिचातुर्याच्या कथा दूरवर पोहोचल्या होत्या. त्यामुळे रोज कोणी ना कोणी तरी त्याचा सल्ला घेण्यासाठी त्याच्याकडे येत असे.

एकदा त्याच्याकडे तीन भाऊ आले. त्यांचे वडील नुकतेच वारले होते. ते गडगंज श्रीमंत होते. मरण्यापूर्वी त्यांनी मृत्युपत्र करून तीनही मुलांसाठी वाटण्या करून ठेवल्या होत्या. त्याप्रमाणे सर्व संपत्तीची विभागणी झाली. फक्त एकच अडचण होती.

ती म्हणजे हत्तींची वाटणी!

हत्ती होते सतरा. वडिलांनी मृत्युपत्रात लिहिलं होतं, “थोरल्याला एक द्वितीयांश हत्ती मिळावेत. मधल्याला एक तृतीयांश हत्ती, आणि धाकट्याला एक नवमांश हत्ती मिळावेत.” आता आली का पंचाईत! वडिलांबद्दल कुणाच्याच मनात शंका नव्हती. पण सतरा हत्तींची या प्रकारे वाटणी करणार तरी कशी? कुणाचंच डोकं चालेना.

कोणालाच हे कोडं सुटेना. अखेर तेनालीरामचीच मदत घ्यावी असं ठरलं.

तेनालीरामने थोडा विचार केला. मग उद्या तुमच्याकडे येतो म्हणून सांगितलं.

सकाळी उठून तेनालीराम एका हत्तीवर बसून त्या तीन भावांकडे गेला. त्यांना म्हणाला, “तुम्हांला तुमच्या वाटणीपेक्षा थोडं अधिक मिळालं तर चालेल का?”

आता यावर ‘नाही’ कोण म्हणणार होतं? आनंदाने तिन्ही भाऊ तयार झाले.

तेनालीरामने एक युक्ती केली. हत्तींची संख्या ‘सतरा’ ही विषम होती. त्यात त्याने स्वतः आणलेला हत्ती उभा केला. आता हत्तींची संख्या अठरा झाली. मग त्याने त्याचे एक द्वितीयांश म्हणजे निम्मे, म्हणजेच नऊ हत्ती थोरल्या भावाला दिले.

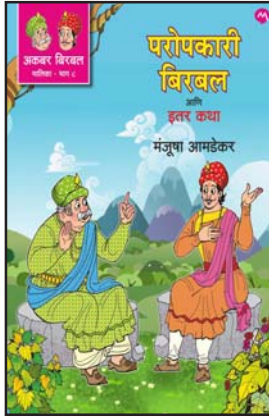
मग उरले नऊ हत्ती. आता अठरापैकी एक तृतीयांश म्हणजे सहा हत्ती मधल्या भावाला दिले. उरले किती? तीन हत्ती. अठरापैकी एक नवमांश म्हणजे दोन हत्ती धाकट्याला दिले.

उरलेला स्वतःचा एक हत्ती घेऊन, त्यावर ऐटीत बसून तेनालीरामची स्वारी गेली की शांतपणे घरी.

पुस्तकाच्या पानांतून

परोपकारी विरबल आणि इतर कथा

मंजूषा आमडेकर

हिरा गेला विरघळून

दिल्लीत एक म्हातारा कारागीर राहत होता. त्याच्या हातात एक विलक्षण कसब होतं. तो हिऱ्यांना अप्रतिम पैलू पाडू शकायचा. त्याला मूलबाळ नव्हतं. त्याची म्हातारी बायको आणि तो असे दोघेच राहत असत. म्हातारपणामुळे त्याला कुणी नोकरीवर ठेवून घेईना. त्यातून त्या काळी पेन्शन वगैरेची सोय नसल्यामुळे आता उत्पन्नही बंद झालं

होतं. जगायचं कसं हा त्याच्यापुढे मोठाच प्रश्न निर्माण झाला होता.

एके दिवशी हे दोघं नवरा-बायको याच विषयावरून आपापसात गप्पा मारत असताना अचानक बायको म्हणाली, “आपल्या या परिस्थितीवर काय हो तोडगा निघणार? तुमच्या मित्रमंडळींना विचारून पाहा ना, काही उपाय सापडतो का ते!”

त्यावर नवरा म्हणाला, “अगं, मी पाहिलं विचारून; पण आपल्याला मदत अशी कुणीच काही करू शकत नाही; पण एका मित्रांनं मला बिरबल महाराजांकडे जायचा सल्ला दिलाय. त्यांनी इतक्या जणांना मदत केली आहे, आपल्यालाही करतील की. मी उद्याच जाऊन विचारून पाहतो त्यांना. तुझं काय म्हणणं आहे?”

ती आनंदानं म्हणाली, “अगदी अवश्य जा. ते नक्की काहीतरी मदत करतील.”

दुसऱ्या दिवशी सकाळी उठून नवरा तयार झाला आणि बिरबलाकडे गेला. बिरबलाला नमस्कार करून त्यानं आपली

सगळी परिस्थिती त्याला कथन केली. मग तो म्हणाला, “महाराज, हातात कसब जरी असलं तरी आता वयोमानानुसार मी थकलो आहे. माझ्याच्यानं पहिल्यासारखं काम करवत नाही; पण जगावं कसं तेही कळत नाही. आता तुम्हीच काहीतरी युक्ती केलीत तर बरं होईल.” बिरबलानं काही क्षण विचार केला आणि एकदम चुटकी वाजवून तो म्हणाला, “एक छानशी युक्ती सुचलीय मला; पण मी सांगतो तसं करावं लागेल.”

तो म्हातारा कारागीर म्हणाला, “नक्की करीन महाराज. सांगून तर पाहा.”

बिरबल म्हणाला, “असं कर, खडीसाखरेचा एक मोठा तुकडा घे आणि त्याला हिऱ्यासारखे पैलू पाड. हुबेहूब हिराच वाटला पाहिजे तो. जमेल का?”

तो माणूस म्हणाला, “हात्तिच्या, एवढंच ना? न जमायला काय झालं! उद्याच बनवून आणतो खडीसाखरेचा हिरा.”

असं म्हणून तो नमस्कार करून घरी गेला. रात्रभर जागून त्यानं मोठ्या कष्टानं खडीसाखरेचा हिरा तयार केला आणि दुसऱ्याच दिवशी बिरबलाला तो दाखवायला आणला. तो हिरा पाहून बिरबल थक्कच झाला. म्हणाला, “काय उत्तम कला आहे रे तुझ्या अंगात. शंकासुद्धा येत नाहीये की हा खरा हिरा नसून खडीसाखरेचा हिरा आहे म्हणून. असो. आता असं करू या, आपण दोघं प्रत्यक्ष बादशहाकडे जाऊया.”

तिथे जाऊन काय म्हणायचं, काय करायचं ते सगळं बिरबलानं कारागिराला व्यवस्थित समजावून सांगितलं. दोघंही राजवाड्यात आले. सकाळची वेळ असल्यामुळे बादशहा अंधोळीला निघण्याच्या तयारीत होता. त्यापूर्वी तो दाढी करून घेत होता.

बादशहाला कुर्निसात करून बिरबल म्हणाला, “सरकार,

आज सकाळी सकाळी मला हा कारागीर भेटला. त्याच्याकडे एक खास हिरा आहे. तो घेऊन तो जगप्रवासाला निघाला आहे. बाहेरच्या देशात जाऊन हा हिरा विकायचा त्याचा विचार आहे; पण मला आपलं असं वाटलं, की इतका मौल्यवान हिरा यानं जर बाहेर जाऊन विकला तर आपली नाचक्की होईल. इतर राजांना असं वाटेल की इतका महागडा हिरा घेण्याची आपली ऐपत नाही. अशा प्रकारे तुमची अप्रतिष्ठा व्हावी हे काही मला बरं वाटत नाही. म्हणून मी याला घेऊन इकडेच आलो थेट. हा हिरा तुम्ही स्वतःच विकत घेतला तर बरं होईल असं मला वाटतं.” बादशहाचा चेहरा उजळला. तो म्हणाला, “बिरबल, तू किती दूरचा विचार करतोस रे! पाहू तर दे मला तो हिरा.”

बिरबलानं कारागिराला खूण केल्यावर त्यानं खिशातून तो हिरा बाहेर काढला आणि बादशहाच्या हातावर ठेवला. इतका टपोरा नि चमचमता हिरा पाहून बादशहा खूपच खूश झाला. तो म्हणाला, “हिरा उत्तम आहे यात काही शंकाच नाही. मी घेतला

हा विकत. मी हा ठेवून घेतो. आता मी जरा तयार होणार आहे दरबारात जाण्यासाठी. तू दरबारात येऊन पैसे घेऊन जा.”

कारागिरानं ‘जी, सरकार,’ असं म्हणून त्याला कुर्निसात केला आणि तो बिरबलासह निघून गेला.

अंधोळीला जाण्याच्या गडबडीत बादशहानं तो हिरा आपल्या अंगरख्याच्या खिशात ठेवून दिला आणि तो हमामखान्यात निघून गेला. तिकडे जाईपर्यंत तो हिऱ्याचा विषय पूर्णपणे विसरून गेला. अंधोळ वगैरे करून तो बाहेर आल्यावर त्याला एकदम हिऱ्याची आठवण झाली. त्यानं अंगातून काढलेल्या अंगरख्याच्या खिशात हात घातला; पण खडीसाखरेचा तो हिरा कधीच पाण्यात विरघळून गेला होता; पण बादशहाला कुठे ते माहीत होतं? त्यानं तो खूप शोधला; पण तो मिळणारच नव्हता, त्यामुळे बादशहा वैतागून महालातून बाहेर पडला.

दरबारात पोहोचल्यावर थोड्याच वेळात त्याच्यासमोर तो कारागीर हजर झाला. त्यानं अत्यंत विनम्रपणानं बादशहाकडे हिऱ्याचे पैसे मागितले. बादशहा म्हणाला, “किती किंमत आहे त्याची?”

तो म्हणाला, “सरकार, फक्त पंधरा हजार रुपये.”

चकित झालेला बादशहा म्हणाला, “अरे, काय सांगतोस काय? ही किंमत फार वाटतेय मला.”

आता असं काहीतरी होणं अपेक्षितच होतं बिरबलाला. म्हणून तर त्यानं त्या कारागिराला काय बोलायचं ते आधीच शिकवून ठेवलेलं होतं. त्याप्रमाणे तो कारागीर म्हणाला, “सरकार, याच कारणानं मी तो परदेशी जाऊन विकणार होतो. मला वाटलंच होतं, की हिंदुस्थानात याची खरी किंमत होणार नाही. अहो, तो इतका दुर्मिळ हिरा आहे, की मला बाहेरच्या देशात याहूनही अधिक पैसे मिळतील. कृपा करून आपण मला माझा हिरा परत

घावा. मी तो दुसरीकडे विकेन.”

आता मात्र चांगलीच पंचाईत झाली बादशहाची. तो हिरा हरवला असं सांगणं त्याला योग्य वाटलं नाही पण दुसरा काही पर्यायही नव्हता समोर. त्यामुळे त्यानं;

नाईलाजानं खजिनदाराला आज्ञा केली, “या कारागिराला पंधरा हजार सुवर्णमुद्रा देऊन टाका.”

खजिनदारानं त्याप्रमाणे पैसे आणले आणि कारागिराला दिले. तो आनंदानं बादशहाची स्तुती करत निघून गेला. घरी गेल्यावर त्यानं बायकोला ते पैसे दाखवल्यावर तिच्या डोळ्यांत पाणीच आलं. इतके पैसे एकदम त्या दोघांनी आयुष्यात कधी पाहिले नव्हते. आता म्हातारपणाची काही चिंताच उरली नव्हती.

दुसऱ्या दिवशी दोघंही सकाळी सकाळी बिरबलाच्या घरी गेले आणि त्यांनी बिरबलाचे मनापासून आभार मानले. तो म्हणाला, “महाराज, खूप मोठे उपकार झाले तुमचे आमच्यावर. मला करता येण्यासारखं काही काम असेल तुमचं तर जरूर सांगा. अगदी आनंदानं करून देईन मी.”

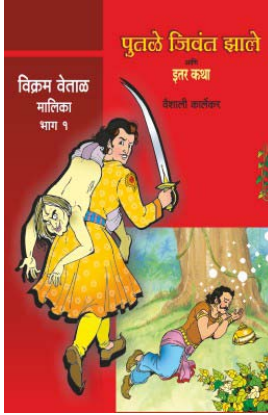
बिरबल फक्त हसला आणि त्यानं कारागिराची पाठ थोपटली. म्हणाला,

“अवश्य सांगेन. तुम्ही आता आनंदानं, काळजी न करता राहा.”

पुस्तकाच्या पानांतून

पुतले जिवंत झाले

आणि
इतर कथा

वैशाली कार्लेकर

पशु-पक्ष्यांसाठी त्याग

त्या रात्री स्मशानात मिट्टे काळोख पसरला होता. कधी फिदिफिदि हसण्याचा आवाज, तर कधी किंकाळ्यांनी तो परिसर दणाणून जात होता. एखाद्या शूरवीरालाही भीतीनं घाम फुटावा अशा त्या वातावरणात राजा विक्रम मात्र निधड्या छातीनं एकेक पाऊल पुढे टाकत होता. नेहमीच्याच जुनाट झाडावर उलट्या लटकणाऱ्या वेताळाला खांद्यावर टाकून तो परतीची वाट चालू लागला.

चकित होऊन वेताळ म्हणाला, “राजा, पुन्हापुन्हा हे अवघड काम तू का करतो आहेस? जर काही न बोलता तू मला नेणार असलास, तरच मी येईन. नाहीतर निघून जाईन हे तुला चांगलंच माहित आहे.”

राजानं होकारादाखल मान हलवली आणि तो चालू लागला. वेताळानं नवी गोष्ट सांगायला सुरुवात केली.

कर्णसुवर्ण नगरीत शशांक नावाचा एक तरुण राहत होता. त्याला पूजाअर्चा, ध्यानधारणेची आवड होती. त्यामुळेच शिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर त्यानं जंगलात जाऊन तप करायचं ठरवलं. अनेक वर्षं एकाग्रतेनं तप केल्यामुळे त्याला अनेक प्रकारच्या सिद्धी प्राप्त झाल्या. तो पाण्यावर चालू शके, तहान-भूक न लागता कित्येक दिवस जिवंत राहू शके. या सिद्धीनंतर अमरत्वाचं वरदान मिळवण्यासाठी त्यानं तप सुरू केलं.

त्याच्या या तपःसामर्थ्यामुळे आकाशातल्या गंधर्वांना त्याचा हेवा वाटू लागला. त्याचं तप असंच सुरू राहिलं, तर एक ना एक दिवस तो आपल्याहून शक्तिशाली होईल असं त्यांना वाटत होतं. म्हणून त्याचं तप भंग करण्यासाठी त्यांनी एक युक्ती केली. त्यांच्यापैकी एका गंधर्वानं साधूचं रूप घेतलं आणि तो कर्णसुवर्ण नगरीच्या मकरंद राजाला भेटला.

साधूनं त्याला सांगितलं, “थोड्याच दिवसांत राज्यावर खूप मोठं संकट येणार आहे. हे संकट टाळायचं असेल तर तुझ्या राज्यातल्या काही पशु-पक्ष्यांचा एखाद्या योगी पुरुषाच्या हस्ते बळी द्यावा लागेल. जो पाण्यावर चालू शकतो, जो तहान-भुकेशिवाय राहू शकतो असाच योगी पुरुष हे बळी देऊ शकेल. हे बळी दिल्यावर तुला खूप वैभव प्राप्त होईल.”

राजा मकरंदला साधूचं बोलणं खरं वाटलं. असा कुणी योगी

पुरुष राज्यात आहे का, याची त्यानं लगेच चौकशी सुरू केली. शशांकच्या तपाबद्दल आसपासच्या गावातल्या काही जणांनी राजाला सांगितलं. राजानं लगेचच प्रधानाला शशांकला भेटायला पाठवलं. “त्या योगी पुरुषाला धन-धान्य काहीही, कितीही द्या; पण त्याला या कामासाठी तयार करा.” राजानं प्रधानाला आज्ञा केली.

प्रधानानं शशांकला नमस्कार करून आपला हेतू सांगितला. “राज्यावरचं संकट टाळण्यासाठी तुम्ही हे बळी दिलेत, तर महाराजांवर आणि प्रजेवर तुमचे खूप मोठे उपकार होतील. शिवाय महाराज तुम्हाला त्यांचा मुख्य सल्लागार करतील. एक भव्य महाल आणि गुरुकुलसुद्धा बांधून देतील.” प्रधानाचं हे बोलणं ऐकून शशांक म्हणाला, “हे जरी खरं असलं, तरी मी यासाठी तयार नाही. मला माझं तप पुढे सुरू ठेवायचं आहे.” प्रधानानं शशांकला परोपरीनं सांगून पाहिलं, तरी शशांकवर काहीही परिणाम झाला नाही. प्रधान राजधानीत परत गेला.

राजा मकरंदला हे कळताच तो अस्वस्थ झाला. तो म्हणाला, “प्रधानजी, त्यांना सांगा की मी माझं अर्ध राज्य आणि राजकन्येशी

विवाह करून घायलाही तयार आहे.” प्रधान पुन्हा राजकन्येला घेऊन शशांककडे आला. त्यानं शशांकला राजाचा निरोप सांगितला. राजकन्या खूप सुंदर होती. कुणीतरी मोहिनी घातल्याप्रमाणे शशांक तिच्याकडे बघतच राहिला. अखेर त्यानं राजाच्या प्रस्तावाला मान्यता दिली आणि तो प्रधान आणि राजकन्येबरोबर राजधानीत आला.

शशांक राजधानीत येताच राजानं बळी देण्याचे सर्व पशु-पक्षी आणण्याचा हुकूम केला. बळी देण्यासाठी एक वेदी तयार केली होती. जवळच एक धारदार तलवार ठेवली होती. राजानं शशांकला तलवार हातात घेऊन बळी देण्याची सूचना केली. शशांक पुढे झाला. त्यानं तलवार हातात घेतली. त्याच्यासमोर आधी एक हत्ती आणला गेला. हत्तीला मारण्यासाठी त्यानं तलवार उचलली, तोच हत्तीनं जीवाच्या आकांतानं गर्जना केली. पुढे काय होणार हे हत्तीच्या लक्षात आलं होतं. हत्तीची गर्जना ऐकताच तिथल्या सर्वच पशु-पक्ष्यांनी भीतीनं ओरडायला सुरुवात केली. मृत्यूच्या भीतीनं केविलवाणा झालेला त्यांचा आवाज ऐकताच शशांक भानावर आला. आपण केवढं मोठं पाप करणार होतो, हे त्याच्या लक्षात आलं. त्यानं तलवार टाकली. हात जोडून तो म्हणाला, “महाराज, मला माफ करा. मी हे काम करू शकत नाही. असा विचार केल्याबद्दल प्रायश्चित्त घेण्यासाठी मला जाण्याची परवानगी द्या.” एवढं बोलून शशांक तडक जंगलाकडे निघून गेला.

इथपर्यंत गोष्ट सांगून वेताळ राजाला म्हणाला, “राजा शशांकनं राजकन्येशी विवाह आणि अर्ध्या राज्याच्या मोबदल्यात बळी देण्याचं मान्य केलं होतं. मग अचानक त्याचा विचार का बदलला? याचं उत्तर माहीत असूनही जर तू दिलं नाहीस, तर तुझ्या

डोक्याची हजार शकलं होऊन तुझ्याच पायावर पडतील, हे लक्षात ठेव.”

वेताळाच्या प्रश्नावर क्षणभर विचार करून राजा म्हणाला, “शशांकनं राजकन्येवर भाळून राजाचा प्रस्ताव मान्य केला खरा, पण त्या वेळी शशांकवर गंधर्वानी टाकलेल्या मोहिनीमंत्रामुळे त्यानं या प्रस्तावाला मान्यता दिली. जेव्हा शशांकनं मृत्यूच्या भयानं ओरडणाऱ्या पशु-पक्ष्यांचा आकांत ऐकला तेव्हा गंधर्वानी टाकलेल्या मोहिनीतून तो भानावर आला. म्हणूनच राजाची माफी मागून तो प्रायश्चित्त घेण्यासाठी जंगलात निघून गेला.

राजाचं हे उत्तर ऐकून वेताळानं मान डोलावली. हसून तो म्हणाला, “अगदी बरोबर! पण तू बोललास म्हणून आता मी चाललो... ही... ही... ही...!” शांतपणानं राजा विक्रम वेताळाला पुन्हा आणण्यासाठी स्मशानाच्या दिशेनं चालू लागला.

नवी संहिता... नवा आशय...

बालसाहित्य

सच्चपणा,
बुद्धिचातुर्य व
हजरजबाबी
पणाचा
दिलखुलास
नजराणा.

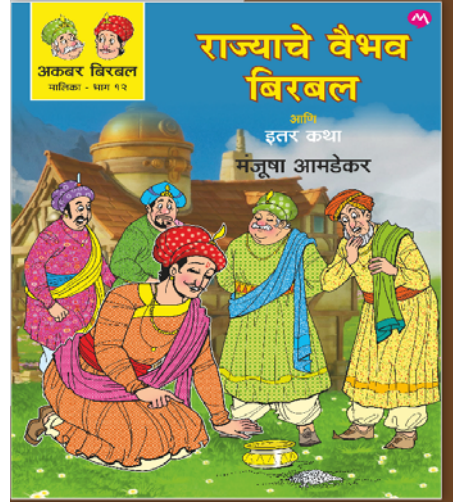
लेखक :
मंजूषा आमडेकर

किंमत
प्रत्येकी
२५०/-

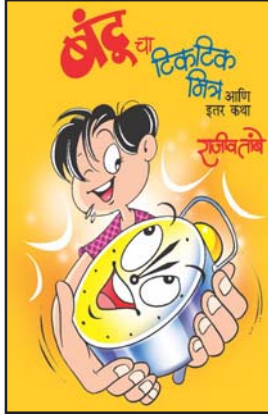
❧

पोस्टेज
अतिरिक्त

पुस्तकाच्या पानांतून

बंदूचा टिकटिक मित्र आणि इतर कथा

राजीव तांबे

बंदूचा टिकटिक मित्र

आज रविवार. बंदूच्या बाबांना सुटी.

आज सकाळीच बाबांनी अडगळीची खोली आवरायचं ठरवलं. बंदू म्हणाला, “बाबा, मी तुम्हांला मदत करीन.” बाबा हसले. म्हणाले, “बंदू, तू अंगणात जाऊन खेळ, बघू. मला तुझी मदत हवी असेल, तेव्हा मी तुला हाक मारीन.”

पण लाडोबा बंदू बाबांचं काही ऐकेना. मग बाबांनीच बंदूचं ऐकायचं ठरवलं.

नको असलेलं सामान फेकून देणं, हवं असलेलं व्यवस्थित ठेवणं आणि खोली स्वच्छ करणं, एवढं मोठं काम बाबांना करायचं होतं.

खूप दिवस बंद असलेली अडगळीची खोली उघडताच थोडासा कुबट वास आला.

बंटू अस्वस्थ होऊन बाबांना म्हणाला, “बाबा, मला एक आयडिया सुचली! आपण ह्या खोलीत गुलाबाची झाडं लावू. म्हणजे पुढच्या वेळी खोली उघडली की, टॉप वास. हो किनई, हो बाबा?”

बंटूच्या आयडिया अचाटच असत.

बाबांनी फक्त ‘हां हां’ म्हटलं.

दोन-तीन खोकी हलवताच एक उंदराचं पिल्लू पटकन पळालं.

बंटूनं टुणकन उडी मारली.

बाबाही दचकून बाजूला झाले. बाबासुद्धा घाबरलेले

पाहताच बंटू ओरडला, “बाबा, एक आयडिया सुचली! आपण ह्या खोलीत मांजर पाळू. मांजर किनई, उंदराला खातं.

म्हजे आपोआप उंदीर अदृश्य होतील. बाबा, पाळू या का हो मांजर?”

बाबा त्रासून म्हणाले, “बंटू, तू जरा शांत बसशील का? बाबांनी पुस्तकांच्या ढिगातून हवी असलेली पुस्तक वेगळी करून खोक्यांत भरली. बाकीच्या पुस्तकांचे गट्टे बांधले.

बंटू ओरडला, “बाबा, आयडिया! आपण पुस्तकांचं दुकान काढू. दुकानातसुद्धा पुस्तकांचे असेच गट्टे असतात. खरंच, बाबा.”

बाबा लक्ष देत नाहीत, हे पाहिल्यावर बंटू रागावून गाल फुगवून बाबांना म्हणाला, “ऑस हो काँय, बाँबा? मी तुम्हाला किती ऑयडिया सांगितल्या, पण तुम्ही माझं ऐकतच नाही.”

बाबा हसत, बंटूला थोपटत म्हणाले, “खरंय तुझं. आधी मी आवराआवर करतो आणि मग तुझंच ऐकतो.”

बंटू खूश झाला. इतक्यात बाबांना एका खोक्यात जुनंपुराणं, काच फुटलेलं, थोडंसं मोडलेलं गजराचं घड्याळ मिळालं. बाबा ते बंटूला देत म्हणाले, “बंटोबा, हा तुमच्यासाठी मित्र. जरा ह्याच्याशी खेळ. मग मी तुझ्या सगळ्या आयडिया ऐकतो हं.”

हातात घड्याळ मिळताच बंटूला खूप खूप आनंद झाला.

त्यानं घड्याळाला आंजारलं-गोंजारलं. प्रेमानं त्याला पोटाशी धरलं; आणि मग म्हणाला, “माझं गजरू घड्याळ ते.”

इतक्यात, एक चिरका आवाज ऐकू आला, “माझे तुला तीन सलाम घे.”

बंटू दचकला. कोण बोललं? त्यानं आजूबाजूला पाहिलं. पण कुणीच नाही. आँ! प्रेमळ भूत तर नाही ना आलं?

बंटू भ्यायला. संशयानं घड्याळाकडं पाहू लागला.

होय. बंटूचं गजरू घड्याळ बोलत होतं.

बंटूची भीती पळून गेली.

बंटू आणि गजरूच्या गप्पा सुरू झाल्या.

बंटू - ए, हे रे काय, गजरू? मी किती घाबरलो.

गजरू - कमाल आहे! तुलासुद्धा माझ्यासारखे दोन कान आहेत...

बंटू - होय. पण आम्हाला काही तुझ्यासारखे पाठीमागे कान नसतात. आणि, गजरू, तू मला नमस्कार न करता तीन सलाम का केलेस?

गजरू - अरे, नमस्कार करण्यासाठी, किनई, हात जोडावे लागतात.

बंटू - मग?

गजरू - माझा एक हात मोठा, एक हात छोटा आणि एक पिटुकला. मग मी हात कसे जोडणार? आणि नमस्कार कसा करणार?

बंटू - म्हणून तू मला तीन सलाम केलेस. हो ना?

गजरू - शाब्बास! आज खूप दिवसांनी मला मोकळी हवा मिळाली, रे.

बंटू - का बरं?

गजरू - आमच्या तोंडावर तुम्ही काच लावता,

त्यामुळं आम्ही घुसमटतो. अन्...

बंटू - पण तुझ्या डोक्यावर हे पिंटूसं टेंगूळ कुठलं, रे?

गजरू - माझा गजर सुरू झाला की, माणसं मला इथं टपली मारतात, मग मी गप्प बसतो. अनेक वर्षं रोज पहाटे मार खाऊन मला तिथं टेंगूळ आलंय.

बंटू - कमालच आहे!

गजरू - त्यात कसली कमाल? तू आरडाओरडा केलास की, तुलाही बाबांकडून टपली मिळते आणि तू रुसून आईकडे

जातोस.

बंटू - आँ! तुला कसं रे माहीत?

गजरू - एकदा माझा कान पिळला की, मी दिवस-रात्र जागा असतो. नाहीतर तू...बंटू - गजरू, म माझ्याशी भांडायचं नाही, बुवा. अरे, पण तुझी टिकटिक बंद कशी काय? तब्येत बिघडली वाटतं?

गजरू - अरे बाळा, मी आता म्हातारा झालोय. दिवस-रात्र चालणं आता माझ्यानं होत नाही. गरगर फिरून डोकं चक्रावून जातं. हात हलवून हलवून सांधे दुखायला

लागतात. असं वाटतं, की...

बंटू - अरेरे! माझ्या आजोबांचं औषध देऊ का तुला? रोज एक चमचा घे. सांधेदुखी पळून जाईल. चालायला जोर येईल. थांब हं, आणतो.

गजरू - बंटू थांब. तुम्हा माणसांची औषधं आम्हाला नकोत.

बंटू - मग, तुमची औषधं कुठली?

गजरू - माझे सांधे दुखतात, कारण ते लवकर सुकतात.

बंटू - तुला पाणी प्यायला आणू का? तहानेनं घसा सुकला की, आम्ही पाणी पितो.

गजरू - पाणी प्यायलो, तर मला गंज येईल. तू थोडंसं खोबरेल तेल आणि सांध्यांत थेंब थेंब घाल.

बंटू धावत जाऊन पळत खोबरेल तेल घेऊन आला. झक्क मांडी घालून बसला. गजरूचं पोट सावकाश उघडलं. सांध्यांत थेंब थेंब सोडलं. पोट पटकन बंद केलं. गजरूला थोपटत बंटूनं अगदी हळुवारपणे त्याचा कान पिळला. गजरू टिकटिकू लागला.

बंटू आनंदला.

बंटूनं सावकाश दुसरा कान पिळला... आणि काय गंमत?

गजरू गरजला. चांगला खणखणीत गजर झाला.

बंटू तर आनंदानं ओरडला. बाबा एकदम दचकले. त्यांना कळेचना, काय झालं. बाबा म्हणाले, “काय झालं रे, ओरडायला? तो गजर बंद कर पाहू अगोदर. थांब मी आलोच.”

बंटूनं अलगद गजर बंद केला.

बंटू हसत बाबांना म्हणाला, “बाबा, बाबा, गजरू चालू लागला. गजरू फिरू लागला.”पण बाबांना बंटूची गंमत कळलीच नाही. ते म्हणाले,

“बरं बरं,त्याला सांग फिरून ये.”

बंटूचा गजरू ऐटीत टिकटिकू लागला. आपले हात गोल फिरवू लागला. बंटू आपल्या मित्राभोवती फेर धरून गोल-गोल नाचू लागला.

पुस्तकाच्या पानांतून

अस्थी

वि. स. खांडेकर

वृक्ष

सूर्याने जणू आपले बाराही डोळे उघडले होते.

कमंडलूतले पाणी केव्हाच संपले होते. तरी ऋषीने तो तोंडाला लावला. ओलाव्याच्या भासाने त्याला पळभर बरे वाटले.

सूर्य आणि पृथ्वी यांचे जणू कडाक्याचे भांडण सुरू झाले. दोघेही तापली, एकमेकांना तापवू लागली. ऋषी लगबगीने

चालू लागला. चालता चालता त्या उजाड माळरानावर त्याला एक झाड दिसले. तो हर्षित झाला.

झाड तसे मोठे नव्हते. पानांनी गजबजलेले नव्हते. पण त्याच्या क्षीण सावलीत ऋषीला थोडा आराम मिळाला. तिसऱ्या प्रहरी उठून पुढे जाताना कृतज्ञतेने तो झाडाला म्हणाला, “देव तुझे कल्याण करो!”

झाड तिरसटपणे उद्गारले, “असले फुकट आशीर्वाद देणारे पुष्कळ दाढीवाले पाहिले आहेत मी. मला आशीर्वाद नकोय, वर हवाय.”

ऋषीने हसून विचारले, “वर? एकच?”

झाड मनात चमकले. स्वर किंचित खालावून ते म्हणाले, “एक नको, दोन.”

ऋषीने स्मित करित प्रश्न केला, “फक्त दोनच? की तीन?”

झाड कृतज्ञतेने म्हणाले, “मुनिवर्य, चार वर मला पुरे होतील.”

“ठीक आहे.” ऋषी हसत म्हणाला, “ज्या ज्या वेळी तुला काही हवं असेल, त्या त्या वेळी माझं स्मरण कर. तुझ्या कोणत्याही चार इच्छा तत्काळ पूर्ण होतील.”

ऋषी निघून गेल्यावर झाड स्वतःशीच विचार करू लागले. त्याच्या मनात नाना शंका-कुशंका निर्माण झाल्या. या ऋषीने आपल्याला फसविले तर नसेल ना? असल्या दाढीवाल्यात खरा तपस्वी एखादाच असतो. छे, आपलेच चुकले. तो समोर उभा असतानाच त्याच्या शक्तीची प्रचीती घ्यायला हवी होती आपण.

झाड अस्वस्थ आणि अधीर झाले. पहिला वर कोणता मागावा, याचा घाईघाईने विचार करू लागले. शेवटी आपली पहिली इच्छा प्रगट करण्याकरता ते मोठ्याने म्हणाले, “या माळरानावर राहून मला कंटाळा आलाय. इथून दोन कोसांवर एक छान नदी आहे

म्हणे. या नदीच्या प्रवाहात आपलं प्रतिबिंब पाहात राहण्यात उरलेलं आयुष्य घालवावं अशी माझी इच्छा आहे, मुनिवर्य-”

“तथास्तु!” हा शब्द त्याच्या कानी पडला. ऋषी कुठे दिसत नव्हता. पण तो धीरगंभीर स्वर त्यांचाच होता.

झाड चकित होऊन पाहू लागले. आपण स्वप्नात तर नाही ना, असे त्याला क्षणभर वाटले.

आता ते नदीच्या काठी उभे होते. त्याच्या पानांतून लपत खाली येणारे किरण जलतरंगाशी क्रीडा करीत होते.

झाडाने मजेने एक पान खाली टाकले. तो काहीतरी खाद्यपदार्थ आहे असे वाटून एका सुंदर माशाने झटकन पाण्यावर येऊन ते पान पकडण्याचा प्रयत्न केला. झाड हसू लागले.

पण त्याचे हे हसणे फार दिवस टिकले नाही.

पैलतीरावर समोरच एक देऊळ होते. त्या देवळाभोवती अनेक लहान-मोठी झाडे उभी होती. ती झाडे वाऱ्याने हलू लागली म्हणजे ती देवावर चौऱ्या वारीत आहेत असा भास होई. नाना रंगांची, गोड गोड किलबिल करणारी किती तरी पाखरे संध्याकाळी मोठ्या आनंदाने त्या झाडांकडे धाव घेत.

झाडाला पैलतीरावरल्या वृक्षांचा हेवा वाटू लागला. नदीच्या पाण्यातल्या आपल्या प्रतिबिंबाकडे पाहण्यात त्याला आनंद वाटेना. शेवटी त्याने मनाशी निश्चय केला. अजून ऋषीने दिलेले तीन वर आपल्यापाशी आहेत. त्यातल्या एकाचा उपयोग करायला काय हरकत आहे?

ते मोठ्याने उद्गारले, “मुनिवर्य-”

“तथास्तु!” हा शब्द त्याच्या कानी पडला. ऋषी कुठे दिसत नव्हता. पण तो गंभीर स्वर त्यांचाच होता. मात्र त्यात आर्ततेची छटा मिसळल्याचा भास होता.

झाड सुंदर स्वप्नात असल्यासारखे भोवताली पाहू लागले.

ते तीरावर उभे होते, देवळाच्या समोरच!

त्याच्या कानी रात्रंदिवस स्तोत्रे पडू लागली. त्याच्या मुळाशी निर्माल्याचे ढीग साचू लागले. येणारे जाणारे भक्त त्याच्याकडे कौतुकाने कटाक्ष टाकू लागले.

असे काही दिवस समाधानात गेले पण लवकरच दुधात मिठाचा खडा पडला. एका पंचरंगी पक्ष्याला त्याने आपल्या फांदीवर बोलावले. ते चढेल पाखरू उपहासाच्या स्वराने उद्गारले, “देवळाभोवतालची ही सुंदर सुंदर, उंच उंच झाडे सोडून तुझ्याकडे कोण येणार? नदीच्या पात्रात मध्येच ती बेटासारखी जागा आहे ना, तिथं तुझ्यासारखं झाड असतं, तर तुझ्यावर बसून मावळत्या सूर्याची शोभा पाहण्यात काही अर्थ होता.”

झाड भोवतालच्या उंच उंच वृक्षांकडे मत्सराने पाहू लागले. प्रातःकाळी आणि सायंकाळी त्याच्यावर चालणारी किलबिल आता त्याला कोलाहलासारखी वाटू लागली. देवळातला घंटानाद ऐकताना आपल्या डोक्यात कुणी तरी घणाचे घाव घालीत आहे असा त्याला भास होऊ लागला.

अशा अस्वस्थ मनःस्थितीत नदीच्या पात्रातील बेटाकडे त्याचे लक्ष गेले. पाखराचे शब्द त्याला पुन्हा पुन्हा आठवू लागले. ते मोठ्याने म्हणाले, “मुनिवर्य-”

“तथास्तु!” हा शब्द त्याच्या कानी पडला. ऋषी कुठे दिसत नव्हता. पण तो गंभीर आवाज त्यांचाच होता. मात्र त्या आवाजातली आर्तता आता अधिकच जाणवू लागली होती.

झाड आनंदाने नाचू लागले. त्या छोट्या बेटावर ते अगदी एकटे होते. राजासारखे उभे राहून ते भोवतालच्या जल-विस्ताराकडे पाहात होते. त्याला वाटू लागले, आकाशातून जाणाऱ्या एखाद्या गंधर्वाला आपल्याकडे पाहून सरोवरात उमललेल्या कमळाचा भास होईल, नाही कुणी म्हणावे. ऐलतीरावरील आणि पैलतीरावरील साऱ्या वृक्षवेलींना ते तुच्छतेने हसू लागले.

लवकरच वर्षाकाळ सुरू झाला. नदी रागावली. त्या छोट्या बेटाला पुन्हा पुन्हा थप्पड मारू लागली.

झाड घाबरले. महापूर येऊ लागला होता. त्या पुराच्या लाटांनी झाड डळमळू लागले. पूर आपले उच्चाटन करील या कल्पनेने ते थरथर कापू लागले. त्याने भोवताली पाहिले. सगळीकडे तांबडेलाल पाणी पसरले होते, पुढे पुढे येत होते. बेटावर, पैलतीरावर, ऐलतीरावर. झाड भयभीत होऊन उद्गारले,

“मुनिवर्य...”

“काय बेटा?”

“मला या संकटातून सोडवा.”

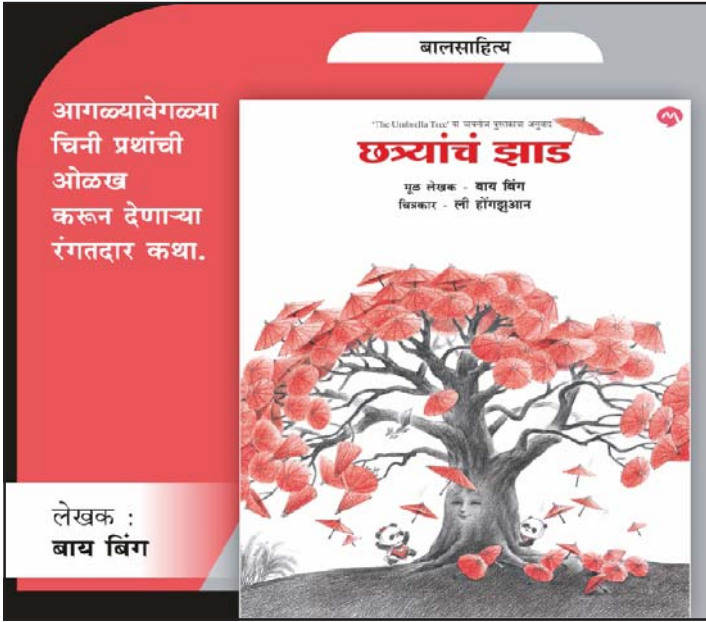
“काय इच्छा आहे तुझी?”

“दूर दूर जायची. कुठल्या तरी माळरानावर. नदीला महापूर आला तरी जिथं पाणी येणार नाही अशा जागी.”

“तथास्तु!” असे ऋषींचे शब्द ऐकू आले. त्या स्वरात आता गांभीर्य मुळीच नव्हते, मात्र कारुण्य काठोकाठ भरले होते.

नवी संहिता... नवा आशय...

किंमत : ११०/-रु. | पोस्टेज अतिरिक्त

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मे २०२४ | ६९

१६ मे ते १५ जून २०२४ दरम्यानचा दिनविशेष
दिनविशेषानिमित्त पुस्तकसंचावर ५० टक्क्यांपर्यंत सूट

खालील संचावर १६ ते ३१ मे दरम्यान खास सवलत

१७ मे - अंजनी नरवणे यांचा जन्मदिन

‘आपण आपले ताणतणाव-एक चिंतन’, ‘हितगूज-तणावयुगातील तरुण पिढीशी’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत २६०/- । सवलत किंमत १५९/-

१८ मे - मृणालिनी सावंत यांचा जन्मदिन

‘उचुंग’ या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत ७९०/- । सवलत किंमत ५५३/-

२४ मे - राजदीप सरदेसाई यांचा जन्मदिन

‘डेमोक्रेसीज इलेक्शन’ या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत ५९५/- । सवलत किंमत ३४९/-

२५ मे - गणेश मानुगडे यांचा जन्मदिन

‘बाजिंद’, ‘धना’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ४००/- । सवलत किंमत २८४/-

२८ मे - इयान फ्लेमिंग यांचा जन्मदिन

‘फ्रॉम रशिया विथ लव्ह’, ‘गोल्डफिंगर’, ‘ऑक्टोपसी’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ५५०/- । सवलत किंमत २९९/-

२९ मे - जागतिक शांतताप्रिय दिवस

संच १ - ‘मी मलाला’, ‘महात्मा गांधी आणि तीन माकडे’, ‘ममतेची मूर्ती मदर तेरेसा’, ‘मदर टेरेसा’ या पुस्तकांवर विशेष सवलत

मूळ किंमत ८७५/- । सवलत किंमत ५२९/-

संच २ - ‘मोहनदास’, ‘दयादीपिका फ्लॉरेन्स नाइटिंगेल’, ‘दुसरे प्रॉमिथिअस : महात्मा गांधी’, ‘महात्मा गांधी आणि तीन माकडे’, ‘बापूजींची अमर कहाणी’, ‘महात्मा गांधी आणि त्यांचा भारतीय संघर्ष’ या पुस्तकांवर विशेष

सवलत

मूळ किंमत २०६५/- । सवलत किंमत १५४९/-

संच ३ - 'तथागत गोतम बुद्ध'

मूळ किंमत १४००/- । सवलत किंमत १०५०/-

३१ मे - अहिल्याबाई होळकर यांचा जन्मदिन

'कर्मयोगिनी', 'सतिसाध्वी देवी अहिल्या' या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत
संचाची मूळ किंमत ४९५/- । सवलत किंमत ३१२/-

KARMAYOGINI (English) या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत ३५०/- । सवलत किंमत १७९/-

३१ मे - मिलिंद जोशी यांचा जन्मदिन

'एका परिसाची कथा' या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत २००/- । सवलत किंमत १२९/-

खालील संचांवर १ जून ते १५ जून दरम्यान खास सवलत

१ जून - ल. सि. जाधव यांचा जन्मदिन

'अडगळ', 'धर्मवेध' या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ६७०/- । सवलत किंमत ४५६/-

१ जून - राजन गवस यांचा जन्मदिन

'आपण माणसात जमा नाही', 'भंडारभोग', 'चौडकं', 'रिवणावायली मुंगी'
या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ७५०/- । सवलत किंमत ४८९/-

१ जून - बा. ग. केसकर यांचा जन्मदिन

'डव्हाळ', 'सुर्वता' या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ३६०/- । सवलत किंमत २४९/-

१ जून - दादासाहेब मोरे यांचा जन्मदिन

'गबाळ', 'अंधाराचे वारसदार', 'विमुक्त' या पुस्तकांवर विशेष सवलत

मूळ किंमत ५३०/- । सवलत किंमत ३१८/-

१ जून - लक्ष्मण माने यांचा जन्मदिन

'उपरा', 'किटाळ', 'पालावरचं जग', 'खेळ साडेतीन टक्क्यांचा', 'बंद

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मे २०२४ । ६३

दरवाजा', 'भटक्याचं भारूड' या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत
संचाची मूळ किंमत १७२०/- । सवलत किंमत १२९०/-

१ जून - वसंत गायकवाड यांचा जन्मदिन
'तथागत गोतम बुद्ध' या पुस्तकावर विशेष सवलत
मूळ किंमत १४००/- । सवलत किंमत ९८०/-

४ जून - आनंद कान्हेरे यांचा जन्मदिन
'मॅस्वी कान्हेरे' या पुस्तकावर विशेष सवलत
मूळ किंमत १८०/- । सवलत किंमत ९९/-

४ जून-जागतिक निष्पाप मुलांचा क्रूर बळी दिवस
संच १- 'हरवलेले बालपण', 'झोंबी', 'खाली जमीन वर आकाश', 'वेस्टेड',
'हिरॉईन ऑफ द डेझर्ट', 'बिलॉगिंग' 'नेव्हर टू रिटर्न', 'अॅन आय फॉर अॅन
आय', 'द काइट रनर', 'ए थाउजंड स्प्लेन्डिड सन्स' या पुस्तकांच्या संचावर
विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत २७८५/- । सवलत किंमत १७२७/-

संच २ - 'डिनायल', 'द डायरी ऑफ मेरी बर्ग', 'वेदनेची फुले', 'मी
मलाला', 'लिव्हिंग नॅटली' या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत १२३५/- । सवलत किंमत ७५३/-

५ जून - जागतिक पर्यावरण दिवस

संच १ - 'वसुंधरा', 'पर्यावरण प्रदूषण', 'वेध पर्यावरणाचा', 'आपली सृष्टी
१० पुस्तकांची मालिका', 'वायू प्रदूषण', 'विपुलाच सृष्टी', 'कथारूपी खगोलशास्त्र'
या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत २४३०/- । सवलत किंमत १५५५/-

संच २ - 'केल्याने होत आहे रे', 'अंतरिक्षाच्या अंतरंगात', 'देव? छे!
परग्रहावरील अंतराळवीर!', 'पृथ्वीवर माणूस उपराच!', 'अंतरिक्षाचा वेध',
'अवनी एक नवी', 'कॉर्पोरेटला रामराम, शेतीला सलाम!', 'हरित युद्धे' या
पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत १६४५/- । सवलत किंमत ११५२/-

५ जून - केन फोलेट यांचा जन्मदिन

'ऑन द विंगज ऑफ ईगल्स' या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत ३००/- । सवलत किंमत १९९/-

६ जून - एम. जे. हायलंड यांचा जन्मदिन

‘कॅरी मी डाऊन’ या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत २५०/- । सवलत किंमत १२९/-

८ जून - रामचंद्र खाटमोडे यांचा जन्मदिन

‘सर्जी’ या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत १५०/- । सवलत किंमत ९९/-

९ जून - किरण बेदी यांचा जन्मदिन

किरण बेदी यांच्या अकरा पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत २८९५/- । सवलत किंमत २२१४/-

१० जून - बाबाराव मुसळे यांचा जन्मदिन

‘वारूळ’, ‘नो नॉट नेव्हर’, ‘हाल्या हाल्या दुधू दे!’, ‘झुंड’ या पुस्तकांच्या

संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत १८८५/- । सवलत किंमत १४१५/-

११ जून - जॉर्जिना हार्डिंग यांचा जन्मदिन

‘हेरगिरीचा पोरखेळ’ या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत २४०/- । सवलत किंमत १४९/-

१२ जून - अॅन फ्रँक यांचा जन्मदिन

‘डायरी ऑफ अॅन फ्रँक’ या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत २२०/- । सवलत किंमत १४९/-

१२ जून - जागतिक बालकामगार विरोधी दिन

संच १ - ‘हरवलेलं बालपण’, ‘खाली जमीन वर आकाश’, ‘सर्चिंग फॉर

डॅडी’, ‘शेम’, ‘हिरॉइन ऑफ द डेझर्ट’, ‘वेदनेची फुले’, ‘शॅपेल’ या पुस्तकांच्या

संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत १६५०/- । सवलत किंमत १०२३/-

संच २ - ‘झोंबी’, ‘वेस्टेड’, ‘बिलाँगिंग’, ‘नेव्हर टू रिटर्न’, ‘अॅन आय फॉर

अॅन आय’, ‘द काइट रनर’, ‘ए थाउजंड स्प्लेन्डिड सन्स’ या पुस्तकांच्या

संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत २०७५/- । सवलत किंमत १२४५/-

१२ जून - भा. द. खेर यांचा जन्मदिन

भा. द. खेर यांच्या अकरा पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ३७६०/- । सवलत किंमत २७७५/-

१४ जून - जी. डी. मोरे यांचा जन्मदिन

A Methodical English Grammar या पुस्तकावर विशेष सवलत

मूळ किंमत ४९५/- । सवलत किंमत ३४९/-

१५ जून-अण्णा हजारे यांचा जन्मदिन

‘अण्णा हजारे’, ‘लढा लोकपालचा’ या पुस्तकांच्या संचावर विशेष सवलत

संचाची मूळ किंमत ३४०/- । सवलत किंमत १९९/-

❖ किमतींमध्ये बदलाची शक्यता ❖

अधिक माहितीसाठी संपर्क : फोन : ०२०-२४४७६९२४ /

२४४७५४६२ / Whats App No. ९४२०५९४६६५

website : www.mehtapublishinghouse.com

आपल्या लाडक्या लेखकांना शुभेच्छा!

या ईमेलवर पाठवा. author@mehtapublishinghouse.com

आवर्जून
वाचावे
असे काही

बच्चकंपनीच्या मेंदूला खुराक देत
गुंतवून ठेवणाऱ्या **जेफ्री आर्चर**
यांच्या तीन रंगतदार बालकथा

बाय रॉयल अपॉइन्टमेन्ट
विली आणि खुनी किपर
विलीची चौकोनी जगाची सफर

लेखक : जेफ्री आर्चर
चित्रांकन : प्रिया कुरियन,
अनुपमा अर्जिन्स आपटे
अनुवाद : लीना सोहोनी

बालसाहित्य

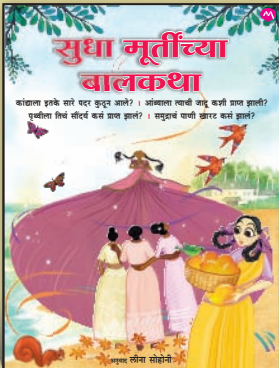

'गोपीची डायरी' आहे खास,
रंगीत चित्रांचा ल्यायलाय तिने साज.
सुधा मूर्तीची रौप्यमहोत्सवी साहित्यकृती,
वाचकांसाठी आनंदाची अनुभूती

गोपीची डायरी

लेखक : सुधा मूर्ती
अनुवाद : लीना सोहोनी

बालसाहित्य

रसाळपूर्ण आणि मनोरंजक शैलीतील,
मुलांना गुंतवून ठेवणाऱ्या रंगतदार कथा

सुधा मूर्तीच्या
बालकथा

लेखक : सुधा मूर्ती
अनुवाद : लीना सोहोनी

बालसाहित्य

RNI No. MAHMAR/2000/02739

Posting at BPC - Vishrambaug Wada, CSO, Pune - 411030.

Publication Date : 11/05/2024

Posting Date : 11/05/2024

आवर्जून वाचावे...

मेहता मराठी ग्रंथजगत

१९४१, सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, बाजीराव रोड,
टेलिफोन भवन समोर, पुणे-३०. फोन-०२० २४४७६९२४

प्रति,

